

**CONCILIATION
RESOURCES**
working together for peace

MƏLUMAT KİTABÇASI

“KİNO DİALOQLARI”

STEPANAKERT PRESS CLUB

INTERNEWS

MÜNDƏRİCAT

1-ci hissə

“KİNO DIALOQLARI” HAQQINDA

Giriş	6
Dağlıq Qarabağ münaqişəsi	7
Kino dialoqları təşəbbüsü	8
Kino dialoqlarının təşkilatçıları	9
Filmlər üzrə bələdçi	11

KİNO DIALOQLARI TƏŞƏBBÜSÜNÜN İŞTİRAKÇILARI

Nailə Babayeva	14
Armine Martirosyan	16
Jonathan Cohen	17
Lusine Musaelyan	18
Xalidə Arzumanyan	20
Rəhim Hacı	21
Əvəz Həsənov	22
Albert Voskanyan	23

2-ci hissə

FİLMLƏRİN NÜMAYİŞİNİN TƏŞKİLİ

Texniki aspektlər	26
Müzakirələrin təşkili	27
Hər filmə bağlı müzakirə edilən suallar	30
Kino dialoqları ilə bağlı müzakirələrin moderatorluğuna münasibət	40

3-cü hissə

MƏLUMAT MƏNBƏLƏRİ

Lüğət	50
Tez-tez verilən suallar	52
Onlayn resurslar	54
Təşkilatların siyahısı	55

Bu materiallardan təhsil məqsədləri üçün istifadə olunmasına icazə verilir. Bunu edərkən, lütfən Conciliation Resources-in adını çəkin və ona xəbər verin.

A man in a light-colored jacket is looking through a professional video camera. The camera is mounted on a tripod and has a large lens. The background is a lush green forest. The text is overlaid on a black circular shape.

1-ci Hissə

KİNO DİALOQLARI HAQDA

» 'GƏNCLƏRƏ ... İMKAN YARADILIR
Kİ, BİR-BİRLƏRİ İLƏ YENİ DİLDƏ
– DİNAMİK TƏSVİR DİLİNDƏ HƏM
EMOSIONAL, HƏM DƏ DƏYİŞƏN
ANLAYIŞLAR BAXIMINDAN
ÜNSİYYƏT QURSUNLAR.

GİRİŞ

“Kino dialoqları” Dağlıq Qarabağda yaşayan gənc erməniləri və azərbaycanlıları onları bir-birindən ayıran münaqişə haqqında qısametrajlı film çəkmək məqsədilə bir araya gətirən unikal təşəbbüsdür. Otuzdan artıq gənc kinematoqrafçı layihədə iştirak etmişdir, minlərlə erməni və azərbaycanlı onların çəkdiyi filmləri seyr etmişdir. Bu kitabça sizə həmin filmləri nəzərdən keçirmək və müzakirələr aparmaq üçün məlumat, təlimat və resurslar təklif edir. Bizim məqsədimiz erməni və Azərbaycan cəmiyyətlərində qarşı tərəf, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, Ermənistan və Azərbaycan arasında sülhün əldə olunmasına maneə yaradan bir sıra çətinliklər, habelə münaqişənin sülh yolu ilə həll olunması haqqında müstəqil debatların aparılmasını təşviq etmək və asanlaşdırmaqdır.

KİTABÇADAN İSTİFADƏ QAYDASI

Bu məlumat kitabçası üç hissədən ibarətdir. **Birinci hissədə** siz “Kino dialoqları” təşəbbüsü barədə ümumi məlumatlar əldə edə bilərsiniz. Bunda əlavə, filmlər haqqında ümumi məlumat alıb, bu filmlərin müəllifləri ilə tanış ola bilərsiniz.

İkinci hissədə biz filmlər haqqında ictimai müzakirələr aparmaq və bu müzakirələrdə vasitəçilik etməyinizə kömək məqsədilə silsiləvi müzakirə

mövzuları və suallar təklif etmişik. Burada həmçinin Ermənistan və Azərbaycan cəmiyyətlərində filmlərin ilkin nümayişi zamanı “Kino dialoqları” ətrafında gedən müzakirələrə olan münasibətlər əks olunmuşdur.

Bu məlumat kitabçası bir-birindən fərqli düşünən cəmiyyətlərin geniş auditoriyası üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu səbəbdən, sizə məsləhət görürük ki, özünü və cəmiyyətinizə uyğun gələn materialları və ya müzakirə etmək istədiyiniz xüsusi mövzuları seçəsiniz. Belə ki, filmlərə baxmaq və onlardan faydalanmaq üçün bu kitabdakı bütün resurslardan istifadə etməyə ehtiyac yoxdur. İkinci hissədə həmçinin filmlərin nümayişi üçün texniki məsləhətlər yer almışdır.

Üçüncü hissəyə Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması söyləri ilə daha çox maraqlanan və bu barədə ətraflı məlumat əldə etmək istəyən oxucular üçün əlavə resurslar daxil edilmişdir. Bura terminlərin izahlı lüğəti, onlayn resursların siyahısı və münaqişənin dinc yolla həllinə səy göstərən Ermənistan və Azərbaycan təşkilatları, o cümlədən beynəlxalq təşkilatların kataloqu daxildir. Nəhayət, “Kino dialoqları” layihəsi çərçivəsində indiyə qədər çəkilmiş 20 filmə kitabçanın arxasında yerləşdirilmiş dörd DVD diskdə baxa bilərsiniz.

DAĞLIQ QARABAĞ MÜNAQIŞƏSİ

Ruben Manqasaryan Xatirə Fondunun icazəsi ilə istifadə edilmişdir.

1980-ci illərin sonlarında, Mixail Qorbaçovun Sovet İttifaqında islahatlar aparmağa cəhd etdiyi bir vaxtda Dağlıq Qarabağa (DQ) nəzarət uğrunda ermənilər və azərbaycanlılar arasında münaqişə başladı. Dağlıq Qarabağ Sovet Azərbaycanının sərhədləri daxilində əhalisinin əksəriyyəti Ermənistanla birləşməyə cəhd edən ermənilərdən ibarət bir ərazi idi. 1988-ci ilin fevral ayından etibarən bu uzaq Sovet əyalətindəki mübahisə tezliklə kəskinləşərək əhalinin – ermənilərin Azərbaycandan və azərbaycanlıların Ermənistandan qarşılıqlı olaraq kütləvi şəkildə qovulmasına səbəb oldu. Moskvanın ərazidə nəzarəti bərpa etmək və vasitəçilik cəhdləri nəticəsiz qaldı, beləliklə, Qarabağ problemi 1991-ci ildə Sovet İttifaqının çökməsinə böyük təkan verdi.

Ermənistan və Azərbaycan silahlı qüvvələri arasında baş vermiş geniş miqyaslı silahlı toqquşma 1994-cü ildə Ermənistan qoşunlarının təkə Dağlıq Qarabağı deyil, həmçinin muxtar vilayət ətrafındakı Azərbaycana məxsus 7 rayonun (tamamilə və ya qismən) işğalı ilə nəticələndi. Silahlı münaqişə zamanı 25.000-dən artıq insan həlak oldu. Ermənistan və Azərbaycana yüz minlərlə erməni və azərbaycanlı qaçqınların axınına əlavə olaraq, eyni sayda azərbaycanlı Dağlıq Qarabağdan

və onun ətrafındakı rayonlardan məcburi köç etdi. Ümumilikdə, bir milyondan artıq insan öz doğma evlərindən məhrum oldu.

1994-cü ildə atəşkəsin əldə olunmasından sonra beynəlxalq vasitəçilərin iştirakı ilə sülh prosesi başladı. Bu prosesə Fransa, Rusiya və Amerika Birləşmiş Ştatlarının rəhbərlik etdiyi Minsk Qrupu nəzarət edir. 1990-cı illərin sonlarından etibarən və 2000-ci illər ərzində Minsk qrupu münaqişənin həll olunması üçün bir neçə dəfə təkliflər irəli sürsə də, hər iki münaqişə tərəfi onları məqbul hesab etməmişdir. 2007-ci ildən etibarən "Madrid Prinsipləri" kimi tanınan təkliflər paketi Ermənistanla Azərbaycan arasında gedən sülh danışıqlarının əsasını təşkil edir. Madrid Prinsiplərində qeyd olunan bəzi fikirlərlə bağlı müxtəlif vaxtlarda tərəflər sanki razılığa gəlsələr də, ümumilikdə Ermənistan və Azərbaycan arasında yekun sülh razılaşmasının nə vaxt əldə olunacağı qeyri – müəyyən olaraq qalır. Nəticədə, tərəflər arasındakı cəbhə xətti boyunca həm ermənilərin, həm azərbaycanlıların arası kəsilmədən ölüm xəbəri gəlir.

» HƏM ERMƏNİLƏRİN,
HƏM
AZƏRBAYCANLILARIN
ARASI KƏSİLMƏDƏN
ÖLÜM XƏBƏRİ GƏLİR.

KİNO DİALOQLARI TƏŞƏBBÜSÜ

Bir-biri ilə yaxşı qaynaşmış, eləcə də rus dilli Sovet mədəniyyətini paylaşan sadə erməni və azərbaycanlılar 1994-cü ildən sonra bu günədək davam edən “nə sülh, nə savaşı” şəraitində aralarındakı əlaqəni itirdi. İndi yeni nəsil bir-birindən xəbərsiz böyüyür. Belə ki, əksər erməni və azərbaycanlı gənclərin bir-biriləri ilə faktiki olaraq heç vaxt görüşmək imkanı olmamışdır. Onlar bir-biriləri haqqında məlumatları əsasən öz ölkələrinin mediasından əldə edirlər. Elektron media regionun əsas informasiya mənbəyidir və ciddi nəzarət altında qalmaqdadır. Bu cür mühitdə erməni və Azərbaycan cəmiyyətində qarşılıqlı soyuq münasibət və mənfi stereotiplər geniş vüsət almışdır.

2006-cı ildə Böyük Britaniyanın “Barışıq Resursları” sülhməramlı qeyri-hökumət təşkilatı ermənilər və azərbaycanlılar arasında ünsiyyəti bərpa etmək cəhdi kimi “Kino dialoqları” təşəbbüsünü irəli sürdü. “Barışıq Resursları” bu təşəbbüsü birgə həyata keçirmək məqsədilə üç yerli media partnyoru ilə əməkdaşlığa başladı. Bunlar İrəvanın “n

“İnternyus Media Dəstəyi – İnternyus Ermənistan” (Internews Media Support, Internews Armenia), Bakının “İnternyus Azərbaycan” İctimai Birliyi (Internews Azerbaijan) və Dağlıq Qarabağın paytaxtında yerləşən “Stepanakert Mətbuat Klubu” (Stepanakert Press Club) idi.

“Kino dialoqları”nın konsepsiyası media haqqında biliklərin artırılması, tərəflərin bir-biri ilə birbaşa ünsiyyət qurması, öz cəmiyyətləri haqqında geniş müzakirələr aparması məqsədilə filmlər çəkməklə gənc azərbaycanlılar və Qarabağ erməniləri üçün pəncərə yaratmaqdan ibarətdir. İştirakçılara kinematografiya və sülh prosesinin bəzi mühüm aspektləri üzrə təlim keçirilir. “İnternyus Ermənistan” və “İnternyus Azərbaycan”ın dəstəyi ilə onlar öz ideyalarını filmdə əks etdirir və peşəkar rejissorun köməkliliyi ilə ilkin montaj işlərini aparırlar. Daha sonra onlar birlikdə filmləri izləmək və onların ətrafında tənqidi müzakirələr aparmaq, o cümlədən yekun montaj işləri üzrə razılığa gəlmək məqsədilə Gürcüstanın paytaxtı Tiflis şəhərində görüşürlər.

Layihənin növbəti mərhələsində ən yaxşı filmləri nümayiş etdirmək məqsədilə biri 2007-ci ildə (sarı üzlkədə), digəri isə 2010-cu ildə (mavi üzlkədə) olmaqla iki DVD diski hazırlandı. Disklərdən birincisi, Londonun Müasir İncəsənətlər İnstitutunda (Institute of Contemporary Arts), ikincisi isə, ardıcıl olaraq Ermənistan, Azərbaycan və Dağlıq Qarabağda nümayiş olundu. Filmlərdən

bəziləri Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiyanın regional televiziya kanallarında nümayiş olunub və onların hamısına

» www.vimeo.com/channels/dtf

internet səhifəsindən baxmaq mümkündür.

2010-cu ilin avqust ayından 2011-ci ilin noyabr ayına qədər “İnternyus Ermənistan”, “Stepanakert Mətbuat Klubu” və ikinci partnyor qismində “İnternyus Azərbaycan”la məsləhətləşmələr aparan Humanitar Araşdırmalar Cəmiyyəti (Bakı) region əhalisi üçün filmlərin nümayişi proqramını həyata keçirdi. Ümumilikdə, bu filmlər 90 dəfədən çox nümayiş edildi və 2000 nəfər tərəfindən izləndi. Hər bir nümayişdən sonra filmlərin mövzusu üzrə moderator vasitəsilə müzakirələr aparıldı, suallar verildi. Həmçinin “Barışıq Resursları” universitetlərdə, konfranslarda, o cümlədən London, Nyu York və Vaşinqtondakı diaspora yığıncaqlarında filmlərin nümayişini təşkil etdi. 2011-ci ilin oktyabr və noyabr aylarında Stepanakert və Bakıda iki xüsusi film nümayişi baş tutdu. Bir neçə il bundan öncə filmə baş qəhrəman rolunda çəkilən aktyorlar onu izləmək və müzakirə etmək üçün dəvət olunmuşdu.

Biz ümid edirik ki, bu məlumat kitabçası Ermənistan, Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ və digər cəmiyyətlərin geniş auditoriyası tərəfindən sözügedən filmləri izləmək və müzakirələr aparmaq üçün faydalı resurs olacaqdır.

» BU LAYIHƏ BİR ÇOX MƏRHƏLƏDƏN İBARƏT OLDUĞU ÜÇÜN BÖYÜK ƏHƏMIYYƏT KƏSB EDİR... İŞTİRAKÇILAR ÖZ ARALARINDA ÜNSIYYƏT QURUR VƏ ONLARI BİR-BİRİNDƏN AYIRAN PROBLEMLƏRLİ MÜZAKİRƏ EDİRLƏR. ONLAR HƏMÇİNİN YARADICILIQLA MƏŞGUL OLUR VƏ MEDIANIN MAHIYYƏTİNİ ÖYRƏNİRLƏR... DAHA SONRA ONLAR İCTİMAIYYƏTƏ TƏQDİM OLUNAN MƏHSUL YARADIRLAR.

NOUNEH SARQSYAN, "İTERNYUS ERMƏNİSTAN"IN DİREKTORU

"KİNO DIALOQLARININ" TƏŞKİLATÇILARI

"Kino dialoqları" dörd erməni və azərbaycanlı təşkilatın, habelə "Barışq Resursları"nın əməkdaşlığı nəticəsində baş tutmuşdur.

"İternyus Media Dəstəyi" qeyri-hökumət təşkilatı söz azadlığının təşviqi, habelə yeni və innovativ yanaşmalar vasitəsilə azad, müstəqil və plüralist məlumatların hazırlanması və yayılmasına köməklik göstərmək məqsədilə 1995-ci ildən İrəvanda fəaliyyət göstərir. "İternyus" jurnalistlər üçün təlimlərin təşkilinə, media sahəsində təhsilə, media nümayəndələrinə məsləhət və hüquqi yardımın göstərilməsinə, yeni media vasitələrinin təşviqinə, o cümlədən sosial, siyasi və etnik münaqişələrin transformasiyası üçün medianın gücündən istifadəyə böyük diqqət ayırır. "İternyus" həmçinin gənclərlə işləyərək onlara jurnalistika sahəsində biliklərini təkmilləşdirməyə və müasir media dilini öyrənməyə köməklik göstərir. Bununla yanaşı, "İternyus" televiziya və multimedia proqramları, eləcə də sənədli filmlər hazırlayır. Təşkilatın internet saytı:

» www.internews.am

"İternyus Azərbaycan" İctimai Birliyi

1997-ci ildə yaradılmışdır və 2002-ci ildən müstəqil ictimai birlik kimi fəaliyyət göstərir. "İternyus Azərbaycan" jurnalistlər və müstəqil media şirkətləri üçün təlimlər təşkil edir, onlara köməklik göstərir. Həmçinin, təşkilat medianın bir sıra formalarından istifadə etməklə müasir sosial və siyasi problemlərə diqqət cəlb edir. "İternyus Azərbaycan" uzun müddətdir ki, film vasitəsilə münaqişələr haqqında müqayisəli öyrənmə metodunu özünün əsas məşğuliyyətinə çevirib. Belə ki, bu təşkilat "İternyus Ermənistan"la əməkdaşlıq edərək Kipr, Bosniya, Şimali İrlandiya, İspaniya, Cənubi Tirol və digər münaqişələr haqqında film çəkmişdir. Eyni zamanda, "İternyus Azərbaycan" və "İternyus Ermənistan" Cənubi Qafqazda yaşayan gənclərin həyat hekayəsindən bəhs edən məşhur "Uşaqlar yolayırıcında" silsilə filmləri hazırlamaq məqsədilə "İternyus Gürcüstan"la əməkdaşlıq etmişdir. Təşkilatın internet saytı:

» www.internews.az

» 'BU LAYİHƏ HƏR İKİ XALQA QARŞI TƏRƏFİN İNSANI KEYFİYYƏTLƏRİNİ GÖRMƏYƏ İMKAN VERİR.'

ƏVƏZ HƏSƏNOV, HUMANİTAR ARAŞDIRMALAR CƏMİYYƏTİNİN DİREKTORU

Stepanakert Mətbuat Klubu (SMK)

azad və demokratik medianın müdafiəsi və inkişaf etdirilməsi məqsədilə 1988-ci ildə Dağlıq Qarabağda yaradılmışdır. Təşkilatın əsas fəaliyyəti jurnalistika üzrə təlimlərin təşkili, Cənubi Qafqaz jurnalistləri arasında regional əməkdaşlıq, media qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, o cümlədən müstəqil məlumat mübadiləsi sahəsində Qarabağ erməniləri və azərbaycanlılar arasında əməkdaşlığın təşviqindən ibarətdir. 2004-2009-cu illərdə SMK iki həftədən bir buraxılan müstəqil "Demo" qəzetini nəşr etmişdir. 2009-cu ildən etibarən təşkilat "The Analyticon" adlı aylıq analitik jurnal dərc edir.

» www.theanalyticon.com

1997-ci ildən fəaliyyət göstərən **Humanitar Araşdırmalar Cəmiyyəti (HAC)** vətəndaş fəallığının artırılması, insan hüquqlarının qorunması, o cümlədən məcburi köçkünlük və miqrasiya ilə əlaqədar yaranan bəzi problemlərlə məşğul olur. HAC məcburi köçkün cəmiyyətləri ilə sıx işləyir, onlar üçün müxtəlif növ təlim kursları, hüquqi məsləhətlər və yardım təmin edir. HAC həmçinin Dağlıq Qarabağ münaqişəsi üzrə hər iki cəmiyyətin baxışlarına xüsusi diqqət ayıran bir sıra media layihələrini həyata keçirmiş, hesabat və kitablar nəşr etmiş, bu barədə film çəkmişdir. Eyni zamanda, HAC "Milliyyəti: İnsan" Cənubi Qafqaz Sənədli Film Festivalının idarə heyətinin üzvü və təsisçilərindən biridir.

» www.humanrights-az.org

FİLİMLƏR ÜZRƏ BƏLƏDÇİ

FİLM 1 (9:13) 13 IL SONRA

Müəllif:
Elcan Məmmədov
Rejissor
Ayaz Salayev

Film azərbaycanlı məcburi köçkünlərin yataqxana şəraitində gündəlik həyatından bəhs edir.

FİLM 2 (12:21) DİRÇƏLİŞ

Müəllif:
Məmmədşərif Ələkbərov
Rejissor
Elcan Məmmədov

Filmə müharibə dövründə görmə qabiliyyətini itirən bir azərbaycanlı veteran öz həyatını yenidən qurmaq üçün apardığı mübarizədən danışır.

FİLM 3 (16:28) BİZ NƏ İSTƏYİRİK?

Müəllif:
Gülnarə Məmmədzadə
Rejissor
Elcan Məmmədov

Film gənc azərbaycanlı aktivistin daimi sülhün əldə olunması haqqında düşüncələrindən bəhs edir.

FİLM 4 (12:19) BÖCƏKYEYƏNLƏR

Müəllif:
Mədinə Nik-Nəcat
Rejissor
Ayaz Salayev

Filmə Azərbaycanca məxsus iki kənd arasında yüz illər boyu davam edən ədavətdən və burada müxtəlif eyniyyətlərin formalaşmasından istehzalı şəkildə bəhs edilir.

FİLM 5 (20:07)
QAÇQIN
VƏTƏNDAŞLIĞI

Müəllif
Armine Martirosyan
Rejissor
Levon Kalantar

Film biri Stepanakertdə, digəri Şuşada yaşayan iki Bakı ermənisinin keçmişdəki və köçkünlük şəraitində hazırkı həyatlarından danışır.

FİLM 6 (15:00)
QOZUN MÖHKƏMİ

Müəllif
Karine Safaryan
Rejissor
Levon Kalantar

Filmə müharibə dövründə əsir düşmüş erməninin həyat düşmüş erməninin həyat yoldaşının evliliyə sadıq qalması və qoz mürəbbəsi bişirib satmaqla ömür sürməsindən danışır.

FİLM 7 (15:45)
HƏYATIN
APARDIQLARI

Müəllif
Gayane Balayan
Rejissor
Levon Kalantar

Film Bakıdan məcburi köç edən yaşlı rus qadının tərk edilmiş Laçın rayonundakı acınacaqlı həyatından bəhs edir.

FİLM 8 (11:02)
TALE QAPINI
BELƏ DÖYÜR

Müəllif
Alvard Grigoryan
Rejissor
Levon Kalantar

Film iflic olmuş erməni müharibə veteranının həyatın yeni mənasını kəşf etmək üçün dülğərliklə məşğul olmasından bəhs edir.

FİLM 13 (12:22)
SALAMƏLEYKÜM,
QAFQAZ

Müəllif
İradə Bulayeva
Rejissor
Ayaz Salayev və
Elcan Məmmədov

Filmə 1944-cü ildə Gürcüstandan Mərkəzi Asiyaya sürgün edilmiş məshəti türklərinin nümayəndələri sürgündəki həyatları ilə bağlı xatirələrini danışirlar.

FİLM 14 (14:11)
ÇADIRDAN ŞUŞA

Müəllif
Çinarə Hüseynova
Rejissor
Ayaz Salayev

İldə bir dəfə may ayında şuşalılar öz doğma yurdlarını yada salmaq üçün Bakıda yığışırlar.

FİLM 15 (7:18)
DOWNLOAD

Müəllif
Vüqar Səfərov
Rejissor
Ayaz Salayev

İnternetdə ermənilərlə müharibə oyunları oynamağa aludə olan bir azərbaycanlı yeniyetmə gerçəkliliklə əlaqəsini itirir.

FİLM 16 (29:47)
DÜŞMƏNİM MƏNİM,
DOŞTUM MƏNİM

Müəllif
Alvard Grigoryan və
Vəfa Fərəcova
Rejissor
Vüqar Səfərov və
Levon Kalantar

Müharibə dövründə vaxtilə girov və əsir düşmüş şəxslərin xatirələrindən, eləcə də onların evə qayıtmasına köməklik göstərən erməni və azərbaycanlı vasitəçilər barədə düşüncələrindən bəhs edən film.

FİLM 9 (14:58) QARABAĞ NAĞILI

Müəllif

Susanna Saiyan

Rejissor

Levon Kalantar

Film Dağlıq Qarabağın Vank kəndindəki həyatı kənddə hər il keçirilən ulaq yarışı iştirakçısının gözü ilə təsvir edir.

FİLM 10 (18:52) SPEKTR

Müəllif

Vəfa Fərəcova və
Arina Xaçikyan

Rejissor

Levon Kalantar və
Vüqar Səfərov

Film biri Bakıdan, digəri Stepanakertdən olan iki artistin müharibə və sülh haqqında düşüncələrindən bəhs edir.

FİLM 11 (18:29) KAMANÇA-NAMƏ

Müəllif

Vüqar Səfərov və
Karine Safaryan

Rejissor

Levon Kalantar və
Vüqar Səfərov

Filmə azərbaycanlı və erməni iki usta Cənubi Qafqazın ən məşhur musiqi aləti olan kamançanın tarixi haqqında düşüncələri ilə bölüşürlər.

FİLM 12 (21:27) EGO STİLİNDƏ

Müəllif

Nəzrin Şakirzadə və
Lusine Musaelyan

Rejissor

Nəzrin Şakirzadə və
Levon Kalantar

Gənc erməni və azərbaycanlıların moda haqqında düşüncələrindən bəhs edən film.

FİLM 17 (15:12) 8-Cİ KİLOMETRDƏ

Müəllif

Armine Martirosyan və
Nailə Babayeva

Rejissor

Levon Kalantar və
Vüqar Səfərov

Filmə qarışıq erməni-azərbaycanlı ailələri Qarabağ müharibəsinin onlara və hal-hazırda "o tərəfdə" yaşayan qohumlarının həyatına təsir etməsindən bəhs edirlər.

FİLM 18 (17:45) QAFQAZLI QARDAŞ QIZI

Müəllif

Armine Martirosyan

Rejissor

Levon Kalantar

Film müharibə nəticəsində bir-birindən ayrılmış Qarabağdan olan bir azərbaycanlı ailənin Ukraynada yenidən bir-birinə qovuşmasından bəhs edir.

FİLM 19 (20:28) KATARSİS

Müəllif

David Simonyan

Rejissor

Levon Kalantar

Qarabağda aparılan mina təmizləmə işləri regionda müharibənin uzun tarixçəsini yada salır: görəsən, bu müharibə nə vaxtsa başa çatacaqmı?

FİLM 20 (12:07) BÜTÜN FİLM LƏR MƏHƏBBƏT HAQQINDADIR

Müəllif

Lusine Musaelyan

Rejissor

Levon Kalantar

Filmə Slavik adlı erməni təqaüdcüsü və onun Elmira adlı azərbaycanlı həyat yoldaşı müharibəyə rəğmən uzun və xoşbəxt evliliklərini necə qoruduqları barədə danışır.

“KİNO DİALOQLARI” TƏSƏBBÜSÜNÜN İŞTİRAKÇILARI

NAİLƏ BABAYEVA “8-Cİ KİLOMETRDƏ” FİLMİNİN MÜƏLLİFİ

“Kino dialoqları” xeyli mürəkkəb layihə idi, çünki tərəfdaşlar daxillərindəki hisslərini açıqlamaq istəmir, təbii davranmırdılar. Hər bir addım yanlış anlaşılıla bilərdi. Lakin bütün bunlar, sadəcə, layihənin başlanğıcında duyduğumuz narahatlıqlar idi. Əgər sizin şansınız varsa, bir-birinizlə dil tapacaqsınız. Bu tip layihələrdə ən önəmli məqamlardan biri də ondan ibarətdir ki, gərək tərəflər arasındakı fikir ayrılığının Soyuq Müharibəyə çevrilməsinə yol verməyəsən. Biz mürəkkəb məsələlərin üzərində çox dayanmadan hər zaman konstruktiv müzakirələr aparmağa səy göstərirdik. Belə ki, münaqişənin yaranmasının əsas səbəbi tərəflər arasındakı fikir ayrılığı deyil. Siz məsələlərə fərqli aspektlərdən yanaşa bilərsiniz, amma sonradan birlikdə işləyərək problemi rasional şəkildə həll etmək olar.

Konfliktoloqlar bir qayda olaraq ilk öncə bizi bir-birimizdən ayıran cəhətləri müəyyən edir. Bununla belə, biz hələ də bir-birimizlə səmimi şəkildə maraqlanıyıq ki, bu da bizə bir-birimizi daha yaxşı tanımağa imkan verir. Aranızda inamın olub-olmaması sual altına qoyulan kimi, problem başlayır.

Layihənin başlanğıcında hər iki tərəfin çoxlu şübhələri var idi. Hər iki ölkədə hökm sürən stereotiplər ön plana çıxmışdı. Bununla belə, əgər sizin bir az inam və etimadla yanaşı iradəiniz də varsa, hazırkı çıxılmaz vəziyyətdən qurtulma yollarını tapmaq mümkündür.

Bizim erməni həmkarlarımızın üzləşdiyi problem də məhz bu idi. Biz yanlış anlaşılmadan çəkinmir, amma onun daha kəskin xarakter almasına da yol vermirdik. Belə ki, normal insanlar kimi hamının mənafeyinə uyğun həll yolları tapmağa çalışırıq.

Layihə müddəti ərzində mən qulaq asmağı və güzəştə getməyi öyrəndim. Mən bir erməni tərəfdaşımızla dostlaşdığımızı deməyə çəkinmirəm. Sülhməramlı layihələr çərçivəsində insanları erməni və azərbaycanlılara bölmək düzgün deyil. Bu kimi layihələrdə sizin milliyətiniz önəmli rol oynamır, əksinə, həll olunması labüd olan problemlər və bu istiqamətdə göstərdiyiniz səylər ön plana çəkilir. Uğur qazanıb-qazanmamaqdan asılı olmayaraq siz bu layihədə birlikdə işləyirsiniz. Bu layihə fərdi səylərdən ibarət deyil. Belə ki, hər kəs birlikdə və bütün qrup üçün işləyir. Əgər siz bunu etməsəniz, uğur qazana bilməzsiz. Burada münaqişənin baş vermə səbəbləri ilə bağlı primitiv düşüncələrdən, birtərəfli yanaşmalardan və yanlış mövqelərdən uzaq durmaq çox əhəmiyyətlidir. Siz bunu etməlisiniz, çünki bu cür yanaşma yanlışdır və nifrətin artmasına, yeni yalanların yaranmasına səbəb olur. Bu da sülh prosesinə və hər iki tərəfdən bir-biri ilə ümumi dil tapmağa başlayan insanlara mənfəət təsir göstərəcək. Mən hesab edirəm ki, “Kino dialoqları” bizə mövqələrimizdə balansın tapılmasına və qorunmasına kömək etdi.

» BİZ YANLIŞ ANLAŞILMADAN
CƏKİN MİR, AMMA ONUN
DAHA KƏSKİN XARAKTER
ALMASINA DA YOL
VERMİRDİK. BELƏ Kİ,
NORMAL İNSANLAR KİMİ
HƏMİNİN MƏNAFƏYİNƏ
UYGUN HƏLL YOLLARI
TAPMAĞA ÇALIŞIRDIQ.

**NAİLƏ BABAYEVA, "8-Cİ
KİLOMETRDƏ" FILMİNİN
MÜƏLLİFİ**

ARMİNE MARTIROSYAN

“QAÇQIN VƏTƏNDASLIĞI”; “QAFQAZLI QARDAŞ QIZI”; “8-Cİ KİLOMETRDƏ” FİLMLƏRİNİN MÜƏLLİFİ

Bu layihə başlayarkən dünyada bizim diqqətlərimizi Qarabağ problemindən yayındıracaq nəyinsə mövcud olduğunu inanmırdım. Biz görüşdüyümüz zaman hər kəs qəti şəkildə öz mövqeyini müdafiə edirdi. Biz bir-birimizlə sağlam dialoq qurmaq əvəzinə boş söhbətlər edirdik. Amma layihənin sonrakı mərhələlərində ilkin müsbət nəticələr əldə olundu. Nümayiş olunan ilk filmlərin hamısı Dağlıq Qarabağ haqqında olmasına baxmayaraq, biz onları kifayət qədər mehriban şəraitdə izlədik. Bu filmlər bizə bir-birimizlə ümumi mövzulardan danışmağa imkan verdi.

Azərbaycanlılarla işləyərək mən bir daha hamımızın daxilindəki ədavət hissinin nə qədər kəskin olduğunu dərk etdim. Bəzən tərəflər ən sadə məsələlər üzərində belə razılığa gələ bilmirdi. Hər bir kadr, söz və mimika yanlış anlaşılmağa səbəb ola bilərdi. Bəzən çəkilişlərdən sonra aparılan müzakirələr həqiqi film çəkilişindən daha çox vaxtımızı alır, səbrimizi tükəndirirdi. Adətən filmin orijinal ideyası yanlış anlaşılmağa və ya aramızda inamsızlığın yaranmasına yol verməmək məqsədilə istər filmdən əvvəl, istərsə də film ərzində dəyişikliyə məruz qalırdı. Bəzən də əsaslı, lakin mübahisəli səhnələri filmdən çıxartdıqımız üçün yekun nəticə arzu etdiyimiz kimi alınmırdı.

“Qafqazlı qardaş qızı” buna ən yaxşı nümunədir. İlk başda bu film erməni və azərbaycanlılar tərəfindən birgə hazırlanmalı idi. Amma bütün mürəkkəb məsələlərin həll olunmasına rəğmən və hər şey yoluna qoyulduqdan sonra Azərbaycan tərəfi son anda bundan imtina etdi. Biz bunun səbəbini anlamadıq. Bu fakt, hətta film çəkilişində belə aramızda inamsızlığın mövcud olduğunu göstərirdi.

Qarabağda yaşayan Zina adlı azərbaycanlı qadın filmin baş qəhrəmanı idi. O, 16 ildir görüşmədiyi qohumlarını ziyarət etmək üçün Ukraynaya gedir. Görüş zamanı qohumları arasında Zinanın dayısı oğlu onu tanımır və əmin olmaq üçün iki saat onunla otaqda oturub Zinaya Qarabağda keçirdikləri uşaqlıq illəri ilə bağlı suallar verir.

Müxtəlif səbəblərdən “8-ci kilometrə” adlı digər bir filmin birgə çəkilişi də baş tutmadı. Filmdə Ermənistanda yaşayan ata və onun Azərbaycanda yaşayan qızının müharibə nəticəsində bir-birindən ayrı düşməsindən bəhs olunur. Onların hər ikisinin filmə çəkilməsi və Gürcüstanın paytaxtı Tiflis şəhərində görüşdürülməsi planlaşdırılmışdı. Azərbaycanlı işçi heyəti Sumqayıt şəhərində həmin qızı filmə çəkдилər, lakin mən onun İrəvanda yaşayan atasını filmə iştirak etməyə razı sala

bilmədim. Nəticədə, mən bənzər hekayəyə malik bir qadın tapdım və bu səfər filmin mövzusu öz qohumları ilə əlaqəni itirmiş, münaqişənin əks tərəflərinə mənsub iki qadın haqqında oldu. Lakin biz öncədən planlaşdırdığımız dramatik qovuşma səhnəsini reallaşdırma bilmədik.

Mənim üçün öz filmimi çəkmək möhtəşəm bir duyğu idi. Mən hər zaman insan yaradıcılığının istənilən növünü – musiqi, rəsm və ya film çəkməyi özünü ifadə etmə sənəti hesab etmişəm. Beləliklə, “Kino dialoqları” münaqişə ilə əlaqədar güzəştə getmək və mövqeyimi nəzərdən keçirmək baxımından maraqlı təcrübə oldu.

JONATHAN COHEN

“KİNO DIALOQLARI” LAYİHƏSİNİN RƏHBƏRİ (2005-2008)

Şiddətli münaqişə və qeyri-sərbəst medianın qarışıqından ibarət güclü təsirə malik kokteyl ədavətin xroniki hal almasına zəmin yaradır. 2005-ci ilin əvvəlində mən Tiflisdə ona yaxın azərbaycanlı və Qarabağ erməniləri ilə görüşdüm. Onlar 1988-ci ildə baş vermiş ilk erməni-Azərbaycan toqquşmalarını yaxşı xatırlamayacaq qədər gənc idilər. Bu görüşdə mən bu kokteylin məkrli yollarla sülhü necə əngəlləməsindən heyratə gəldim.

Buna baxmayaraq, onlar qarşı tərəfin insanlarına qəzəbli olsalar belə, bir-birləri ilə görüşməyə cəsarətli idilər. Cəsarət və qəzəb də spesifik kokteyldir. Onlar cəsarətli idilər, çünki öz ölkələrində mənfəət obrazı malik cəmiyyətin nümayəndələri ilə masa arxasında oturub danışıqlar aparırdılar. Həmçinin onlar qəzəbli idilər, çünki orada hər iki tərəf bir-birinə qarşı daxilindəki kinini boşaltmaq istəyirdi.

Amma birlikdə bir neçə gün keçirdikdən sonra, bu gənclər bir-birlərini başa düşməyə və öz həmyaşdlılarının digər tərəfdə necə yaşaması haqda məlumat almağa başladılar. Mənim Şimali İrlandiyadan olan təcrübəli konfliktoloq həmkarım erməni və azərbaycanlıları bir-birindən fərqləndirməkdə çətinlik çəkirdi. Əslində, bu fərqlərin incəliyini

dərk etmək məharəti “Kino dialoqları” layihəsinin məğzini təşkil edir. Qarabağ müharibəsi nəticəsində ayrı düşmüş xalqlar qarşı tərəf haqqındakı təsəvvürləri dəyişmişdir və gənclər bir-birləri haqqında barışmaz və adətən kin dolu ritorika eşidirlər. Müharibədən öncə bir-birlərini yaxşı tanıyan insanlar keçmişdəki əlaqələri süzgəcdən keçirərək xoş xatirələrdən imtina etmiş, mənfəət stereotiplərini isə saxlamışlar.

Layihə ilə bağlı Bakı, İrəvan və Stepanakertdən olan həmkarların dumanlı ideyaları tədricən aydınlaşmağa başladı. Gənclərə özlərindən, yaşadıkları cəmiyyətlərdən və narahatlıqlardan bəhs edən filmlər çəkməyə şans verməklə onlar üçün imkan yaradılır ki, bir-birləri ilə yeni dildə – dinamik təsvir dilində həm emosional, həm də dəyişən anlayışlar baxımından ünsiyyət qursunlar.

Bir neçə aydan sonra ilkin montaj işlərini izləmək üçün onlarla yenidən görüşdüyüm zaman otaqda əvvəlki gərginlik müşahidə olunmurdu. Hamısı olmasa da, onların bəziləri bir-biri ilə dostluq münasibətləri qurmuşdu. Filmlərə baxmaq və tənqidi mülahizələr etməklə onlar bir-birlərini sınağa çəkirdi. Bu kiçik qrup daxilində münaqişə haqqında film vasitəsilə

aparılan dialoq idi. Sonradan filmlər kiçik müəllif qrupunun əhatə dairəsindən çıxaraq geniş auditoriyaya nümayiş olunduğu zaman bu dialoqun miqyası da artdı.

Amma bu günün reallığında həmin müəlliflər öz işlərini qarşı tərəfin ölkəsində davam etdirmək imkanına malik deyil. Beləliklə, müəlliflərin iştirakı olmadan filmlər öz mesajlarını sərbəst surətdə izləyicilərinə çatdırılmır. Məhz bu amil izləyiciləri fərdi və ya kollektiv şəkildə aydın, nəzakətli və bəzən də məyusedici çoxsaylı suallar verməyə çağırır hazırkı kitabçanın nəşr olunmasını labüd etdi. Bu yolla “Kino dialoqları” layihəsi tərəflərin mövqeləri arasındakı kəskin fərqi azaltmaq məqsədilə iki xalq arasında dialoqun güclənməsinə nail olmağa çalışır.

Tiflisdəki ilk görüşdə ürəksızıcı sükut mövcud idi. Amma təşəbbüskar gənc rejissor və onların məsləhətçilərinin mətanəti və yaradıcılığı sayəsində hazırda yüzlərlə erməni və azərbaycanlı öz aralarında aktiv şəkildə müzakirələr aparır.

LUSİNE MUSAELİYAN

“BÜTÜN FİLM LƏR MƏHƏBBƏT HAQQINDADIR” VƏ “EGO STİLİNDƏ” FİLM LƏRİNİN MÜƏLLİFİ

Bu layihə haqqında eşidən kimi, iştirak etmək istədim. Mən, sözün əsl mənasında, yeni şeylər öyrənmək istəyirdim. Tədricən film çəkilişi, montaj işləri, kadrarxası səs kimi yeni kəlmələrin sehrli mahiyyətini öyrəndim. Mən televiziya proqramı, daha sonra sənədli filmlər hazırlamağın incəliklərini anlamağa və tədricən bu sahədə təcrübə əldə etməyə başladım. Mən hər şeylə – filmin ideyasının ətraflı şəkildə müzakirə edilməsi, baş qəhrəmanların tapılması və, ən önəmlisi, onları yaxından tanımaq prosesi ilə maraqlanırdım.

Onların hər birinin danışmaq istədiyi çətin, şən və ya qəmgin hekayələri var idi. Biz hər cür insanlarla işlədik və onların hər biri filmlərdə özəl şəxsiyyət kimi canlandı. Çəkiliş zamanı onlardan bəziləri öz hekayəsini mənə danışarkən kədərlənirdi və mən bəzən hisslərimi güclə cilovlayırdım. Bunlar “Bütün filmlər məhəbbət haqqındadır” filminin çəkilişində baş verirdi. Bu film mənim üçün çox əhəmiyyətli idi, çünki həyatımda ilk dəfə mən sevgi dolu xoşbəxt ailə həyatı və qarşılıqlı anlayış şəraitində öz erməni əri ilə Qarabağda yaşayan azərbaycanlı qadınla tanış

oldum. Mən bu qadının gündəlik qayğıları, adətləri və baxışlarını öyrənmək məqsədilə onun həyatı haqqında daha çox məlumat almaq istəyirdim.

Çəkilişə başlamazdan əvvəl mən qərara gəldim ki, bu film erməni və azərbaycanlı tamaşaçıları barışa çağırmalı və müsbət mənada onların qəlbinə toxunmalıdır. Mən filmdə hər hansı radikal mövqeyi və ya gərginliyi canlandırmaq, heç bir tərəfi günahlandırmaq istəmirdim. Mənim filmimdəki qadın qəhrəman bu

İstəklərimə tam uyğun gəlirdi. O, çox mehriban, səbirli və şəfqətli insan idi. Onun macəralarla dolu həyatında bir çox faciələrlə yanaşı, romantik sevgi hekayələri də var idi. Bütün bunları mənə danışarkən onun gözündəki qıçılıcı görməmək mümkün deyildi. Film başa çatdıqdan sonra hiss etdim ki, mən daha yaxşı insan, yəni daha səbirli və mehriban olmuşam.

Bu, həmçinin çox xüsusi bir layihə idi, çünki biz azərbaycanlılarla birgə işləyirdik. Bu bizə onları daha yaxından tanımaq, Azərbaycanda nə baş verdiyi

haqda əlavə məlumat almaq və oradakı media işçilərinin qarşılaşdığı müxtəlif problemləri öyrənmək imkanını verdi. Onlarla apardığım söhbətlər və müzakirələr Azərbaycan mətbuatı və jurnalistlərin işləmək tərzini haqqındakı təəssüratlarımın dəyişməsinə səbəb oldu. Bu mənə Azərbaycanda hansı səbəblərdən anti-ermənistan təbliğatının geniş vüsət almasının səbəblərini başa düşməyə kömək etdi və məcbur etdi ki, sahib olduğumuz nisbi azadlığın qədrini bilim. Münaqişədən söhbət açılana qədər

bizim azərbaycanlılarla ünsiyyətdə heç bir problemimiz yox idi. Elə ki bu barədə söhbət açılırdı, biz mübahisə etməyə başlayırdıq. Layihənin sonunda isə biz onlarla əlaqə saxlamadıq. Şəxsən mənim üçün öz qonşularımızla dost olmaq və kolleqa kimi birgə işləmək böyük təcrübə idi. Amma təəssüf ki, azərbaycanlı dostlarım bu əlaqələri davam etdirməkdə mənim qədər maraqlı deyil.

XALİDƏ ARZUMANYAN “QOZUN MÖHKƏMİ” FİLMİNİN BAŞ QƏHRƏMANI

Biz müvəqqəti sığınacaqlarda yaşayırdıq və şəraitimiz çox pis idi. Mən müxtəlif yerlərdə gecə gözətçisi işləyirdim. Uşaqlarım məktəbi qurtardıqdan sonra mənə kömək etmədilər. Ərim əsirlikdən geri qayıtdıqdan sonra iş qabiliyyətini itirmişdi. Bizə həyatda qalmağa kömək edən yeganə şey qoz mürəbbəsi oldu. Hətta mən ilk dəfə qoz mürəbbəsi hazırlayarkən bizə bu qədər kömək edəcəyini təxmin etməmişdim. Amma həyatda bəzən bəxt insanın üzünə gülür.

“Qozun möhkəmi” filmindən sonra hər şey dəyişdi. Əgər Emma Balayan adlı jurnalist filmə baxmasaydı və məndən müsahibə götürməsəydi, bizim çətinliyimiz uzun müddət davam edəcəkdi. Onun məqaləsi çıxdıqdan çox keçmədi ki, Stepanakertin İcra Hakimiyyətindən mənə zəng gəldi. Bizimlə söhbət etmək üçün mən və ərim İcra Hakimiyyətinə dəvət olunduk. Onlar bizə şəhərin mərkəzində mənzil verdikərini deyəndə özümü tamamilə itirdim və sevincimdən ağladım. Həmin anda ağılıma gələn ilk şey bu film oldu.

Mən sanki dünən baş vermiş kimi çəkilmiş heyətinin bizə gəlməsini çox yaxşı xatırlayıram. Mər hər zaman bir az utancaq olmuşam. Amma gözlənilmədən filmin rejissoru mənə yaxınlaşaraq fikrimi yayındırdı və mən kameraya çəkildiyimi unudum. Mən özümü sanki ailə üzvlərimdən birinin qarşısında əyləmiş kimi hiss edirdim və onunla söhbət etməyə başladım.

İlk başda övladlarım bu ideyanın əleyhinə idi, çünki onlar istəmirdilər ki, sinif yoldaşları və dostları acınacaqlı şəraitdə yaşamağımızdan xəbər tutsun. Amma mən onlara burada utanmalı heç bir şeyin olmadığını dedim. Mən onlara başa saldım ki, biz oğurluq etmirik, sadəcə, gündəlik çörəkpulu qazanmağa çalışırıq. Mən həmçinin onlara dedim ki, əgər insanlar onların atasının başına gələnləri və necə əsir düşməsini bilsələr, müharibənin nəticələrinin nə qədər amansız olduğunu dərk edəcəklər. Mənim bu dediklərim öz nəticəsini verdi və övladlarım qoz mürəbbəsi satmaq ideyası ilə razılaşdılar. Mən onları inandırmaq üçün göstərdiyim səylərdən məmnunam, çünki indi başa düşürəm ki, buna dəyərmiş. Kim təxmin edə bilərdi ki, film bizim ailəmizin həyatını bu qədər dəyişdirəcək? Kaş filmlər həyatdakı bütün problemləri həll edə bilərdi!

Bu filmlər hamımız – ermənilər və azərbaycanlılar üçün böyük əhəmiyyətə malikdir. İnsanlar başa düşməlidir ki, müharibə çoxsaylı itkilərə səbəb olur. Bir çox insan, o cümlədən öz torpaqlarını qoruyan gənc əsgərlər həlak olur, analar övladlarını torpağa basdırır, uşaqlar yetim qalır, qadınlar isə dul. Nəhayət, bu qonşu xalqların hər ikisi bu fani dünyada qonaqdır. Biz müharibə etməməliyik, əvəzində biz bir-birimizlə normal münasibət qurmağa cəhd etməliyik.

» NƏHAYƏT, BU QONŞU XALQLARIN HƏR İKİSİ BU FANI DÜNYADA QONAQDIR. BİZ MÜHARİBƏ ETMƏMƏLİYİK, ƏVƏZİNDƏ BİZ BİR-BİRİMİZLƏ NORMAL MÜNASİBƏT QURMAGA CƏHD ETMƏLİYİK.

XALİDƏ ARZUMANYAN,
“QOZUN MÖHKƏMİ” FİLMİNİN
BAŞ QƏHRƏMANI

RƏHİM HACI “BİZ NƏ İSTƏYİRİK?” FİLMİNİN BAŞ QƏHRƏMANI

Hər şey “İnternyus Azərbaycan”ın mənə zəng etməsi ilə başladı. Belə ki, onlar həmtəsisçisi olduğum “Dalğa” gənclər təşkilatı haqqında çəkiləcək filmə iştirak etməyimi xahiş etdilər. Biz bu barədə öz kollektivimizlə birgə müzakirə apardıqdan sonra razılaşdıq. Biz İnternyusun heyəti ilə doğrudan da, yaxşı yola gedirdik. Onlar bizlərdən kiminsə Qarabağ münaqişəsindən birbaşa əziyyət çəkib-çəkmədiyini soruşanda bir neçə nəfərin adını dedim, amma sonradan özümün də həmin kateqoriyadan olduğumu anladım. Nə qədər qərribə olsa da, görüşdüyüm insanların əksəriyyəti mənə məcburi köçkün kimi tanıdır. Beləliklə, “İnternyus Azərbaycan” filmi mənim haqqımda çəkilməsini təklif etdi və mən buna öz razılığımı verdim.

Məlumdur ki, sənədli film faktlara söykənməlidir. Bununla belə, mən bildirdim ki, haqqında danışmaq istədiyim bəzi faktlar inandırıcı görünməyə bilər. İnsanlar mənə, mənim dostlarıma, davranışlarıma və həyat tərzimə baxanda mənə normal insanlardan fərqləndirmir. Əslində isə, həyatda mənə qeyri-adi edən bir çox hadisələrlə üzləşmişəm və onları səsləndirməkdə tərəddüd edirdim. Belə ki, biz filmə çəkilərkən öz-özümə sual verirdim: “Mən digər ölkələrin insanlarını bütün danışdıqlarımın doğruluğuna və

həqiqətən də baş verdiyinə necə inandırıla bilərəm?” Ən pisi isə o idi ki, filmə mənə həyatda əzilən yazıq insan kimi görməyinizi istəmirdim. Bu səbəblərdən adətən öz keçmişimin təfərrüatları barədə danışmağı xoşlamıram. Bununla belə, mən söz verdiyim üçün həmin hadisələri danışmalı oldum. Ancaq etiraf edirəm ki, heysiyyətim keçmişdə baş verən bəzi məqamları açıqlamağa imkan vermədi. Zənnimcə, taleyimizə yazılan çətinliklərin öhdəsindən nə qədər tez gəlsək, bir o qədər tez həyatımızı istədiyimiz kimi qura bilərək.

Bu filmi mənim üçün əhəmiyyətli edən iki səbəb var. Birincisi, film unutmaq istədiyim hadisələri yada salır; ikincisi isə, mənə atamı xatırladır. Biz film çəkməyə başlayarkən atam xəstələnmişdi və mən rejissor Elcan Məmmədovdan xahiş etdim ki, onu da filmə çəksin. O bunu etdi, amma film başa çatarkən atam artıq dünyasını dəyişmişdi...

Mən əminəm ki, real hadisələr maraqlı ssenarilərin yaranmasına səbəb olur və ən yaxşı hekayələr həyatda yaşadığımız qeyri, adi hadisələrdən qaynaqlanır. “Biz nə istəyirik?” filmi çəkilişində iştirak edən hər kəsə öz təşəkkürümü bildirirəm və ümid edirəm ki, bu filmi izləyən hər kəs sülh tərəfdarı olacaq.

ƏVƏZ HƏSƏNOV “DÜŞMƏNİM MƏNİM, DOSTUM MƏNİM” FİLMİNİN QƏHRƏMANI

“İnternyus” mənə keçmiş dostum Albert Voskanyanla birgə müharibədə əsir düşmüş və girov götürülmüş insanlara həsr olunan filmdə iştirak etməyi təklif etdi. Düzünü desəm filmdə çəkilməyə əmin deyildim. Mən bu barədə aparılan ictimai müzakirələrə hər zaman ehtiyatla yanaşıram və bu səbəbdən uzun müddət düşünməli oldum.

Filmin, sadəcə, bizim itkin düşən insanlarla bağlı gördüyümüz işləri deyil, həmçinin Albertlə mənim aramızda adi insani münasibətlərimizi və birlikdə necə işlədiyimizi göstərəcəyini biləndə rahatlaşdım. Bax bunu edə bilərdim. Amma filmin ilk səhnəsindən razı qalmadım. Mən sülh prosesinin müsbət nəticələncəyinə inanıram və tolerantlığın əhəmiyyətini anlayıram, amma rejissor məni Qarabağ müharibəsi dövründə qətlə yetirilən azərbaycanlıların xatirəsinə ucaldılmış abidədə – Şəhidlər Xiyabanında filmə çəkmək istəyirdi. Havanın yağmurlu və küləkli olmasına baxmayaraq, biz yüksəkdə yerləşən Şəhidlər Xiyabanına qalxdıq. Ssenariyə əsasən küləkli və yağışlı havada xiyaban boyunca gəzişməli idim və iki kinooperator məni filmə çəkirdi. Amma həm soyuq hava, həm də müharibədə ölən insanların şəkilləri diqqətimi yayındırırdı. Mən

filmin rejissorundan çəkilişlərin başqa yerdə aparılmasını və diqqətimi cəmləmək üçün əlavə vaxt verməsini xahiş etdim. Film hazır olduqdan sonra məlum oldu ki, rejissor da Şəhidlər Xiyabanında aparılan çəkilişlərdən məmnun olmayıb. Bunu eşidəndə rahat oldum. Bu, bizə əlimizdə olan səhnələri təkmilləşdirməyə və sayını artırmağa imkan verdi.

Mən Albertlə ilk dəfə 2000-ci ildə görüşdüm. O öz işinin peşəkardır və özünə dost bildiyi hər kəs üçün əlindən gələni edir. Birgə işləyərkən, xüsusilə də Ermənistan və Qarabağa səfər etdiyim zaman bunun canlı şahidi olmuşam. Amma əsir və girovların problemi mənim üçün tamamilə yeni bir sahə idi. Mən daha çox insan hüquqları və məcburi köçkünlük problemləri ilə məşğul olduğum üçün əsirlikdən sağ qurtularaq evə qayıdan insanlarla ciddi maraqlanmamışdım. Keçmiş müharibə əsirləri ilə əldə etdiyim təcrübə bəs etməyə bilərdi.

Bu filmə mən göstərmək istəyirdim ki, xalqlarımız arasında sülhü bərqərar etmək və problemləri humanistcəsinə həll etmək üçün hər kəsin daxili potensialı var. Mən filmin müəlliflərinə öz minnətdarlığımı bildirirəm, çünki

onlar beyinlərə həkk olunmuş düşmən obrazını silmək və cəmiyyətin bəzi qrupları arasında geniş yayılmış miflərə “yox” demək üçün bizim münasibətlərimizi model kimi istifadə etməyə müvəffəq oldular.

Biz bu düşmən obrazının erməni və azərbaycanlılar arasında əsrlər boyu mövcud olmuş dostluğa necə xələl gətirdiyini nümayiş etdirmək istəyirdik. Filmin orijinal adının dəyişdirilməməsindən məmnun qaldım, çünki bu ad tamaşaçılarda hələ filmə baxmazdan əvvəl istər-istəməz müəyyən assosiasiyalar yaradır. Mən əminəm ki, bu filmə baxarkən hər bir tamaşaçı dostluq və nifrət, dost və düşmən haqqında özü üçün nəticə çıxaracaq.

ALBERT VOSKANYAN “DÜŞMƏNİM MƏNİM, DOSTUM MƏNİM” FİLMİNİN QƏHRƏMANI

Çəkiliş zamanı biz əsirlərin dəyişdirildiyi yere, cəbhə xəttinə getdik. Birdən, sanki dünən baş vermiş kimi, keçmişdəki hadisələr, minomyot və snayper atəşi, özüm də az qala əsir düşdüyüm vaxtlar xəyalımda canlandı. Hadisələrin tam təfərrüatını xatırlamıram. Amma dəyişdirə bildiyimiz hər bir erməni və azərbaycanlı hələ də tez-tez yuxuma girir.

Bir sülhpərvər insan kimi mənim üçün insanlara müharibənin dəhşətlərini anlatmaq vacibdir. İnsanlar şahmat fiqurları deyil. Onlar bir anda öldürülə, əsir və ya itkin düşə bilən canlı varlıqlardır. Mən qarşıma bu ideyanı filmdə canlandırmaq vəzifəsi qoymamışdım. Mənim bu məsələyə münasibətim həmişə belə olub. Mən belə düşünürəm, belə hiss edirəm. Müharibədə qaliblər olmur. Zənnimcə, münaqişə yalnız sülh yolu ilə həll olunmalıdır. Biz bir daha qanın tökülməsinə imkan verməməliyik.

Bu filmə çəkilmək təklifi gələndə, öncə razılaşmadım. Amma sonradan düşündüm ki, tarix həqiqəti o dərəcədə təhrif edir ki, nəticədə insanlar əslində nəyin baş verdiyini anlaya bilmirlər. Mən fikirləşdim ki, bu film məsələyə aydınlıq gətirmək, o cümlədən konkret fakt və hadisələrdən danışmaq üçün şans olacaq.

“Düşmənim mənim, dostum mənim” hər iki tərəfdən əsir və girovların mübadiləsi ilə məşğul olan insanlar haqqında çəkilmiş nadir filmlərdəndir. İnsanlar filmə müxtəlif reaksiya verə bilər, amma bu həyatda hər zaman qarşılaşdığımız təbii haldır, elə deyilmi?

Mən müharibə dövründə əsir, girov və itkin düşmüş insanlarla məşğul olan Qarabağ dövlət komissiyası haqqında danışmaq istədim. 1993-97-ci illərdə əsirlərin mübadiləsi komissiyasının sədr müavini idim. Həmin dövrdə biz 500-dən artıq əsiri dəyişdirə bildik. Onlardan 300 nəfərinin təhvil verilməsində şəxsən özüm cavabdeh idim. Tanrı onların həyatını xilas etdi və mənin köməkliyimlə onların mübadiləsi baş tutdu. Həmin dövrdə Qarabağ və Azərbaycan arasındakı mövcud əlaqələr sayəsində öz vəzifəmizi yerinə yetirməyə müvəffəq olduq. Bizim üçün

böyük əhəmiyyətə malik olan həmin əlaqələr hazırda mövcud deyil. Buna baxmayaraq, bizim birlikdə həll etməli çoxsaylı problemlərimiz var. Vətəndaş cəmiyyəti səviyyəsində əlaqələrin qurulması çox vacibdir. Amma bu əlaqələr dövlət səviyyəsində olsaydı, daha yaxşı olardı. Hal-hazırda aramızda sərhad var, amma siz dərinədən düşünsəniz nə çəyirtkə, nə də ki, yanğın sərhad tanıyır, elə deyilmi?

Münaqişənin başlamasından bəri formalaşan düşmən obrazından qurtulmaq üçün biz hər iki tərəfdən cəmiyyətdə iş aparmalıyıq. Bunu etmək üçün bir-birimizə daha çox marağ göstərməli, bir-birimizi daha çox öyrənməliyik.

» BİR-BİRİMİZƏ DAHA ÇOX
MARAQ GÖSTƏRMƏLİ,
BİR-BİRİMİZİ DAHA ÇOX
ÖYRƏNMƏLİYİK.

ALBERT VOSKANYAN
“DÜŞMƏNİM MƏNİM,
DOSTUM MƏNİM” FİLMİNİN
QƏHRƏMANI

HİSSƏ 2

FİLMLƏRİN NÜMAYİŞİNİN TƏŞKİLİ

» BİZ ADƏTƏN DANILMAZ HƏQİQƏT
KİMİ UŞAQLIQDAN FORMALAŞAN
İNANCLARIMIZI SUAL ALTINA
QOYMAGI XOŞLAMIRIQ.

TEXNİKİ ASPEKTLƏR

Filmlərin nümayişinin uğurlu alınması, o cümlədən rahat izlənməsi üçün yüksək səviyyəli texniki hazırlıq böyük rol oynayır. İctimaiyyət üçün film nümayiş etdirərkən onların diqqətini cəlb etmək çox vacibdir. Filmin nümayişi elə təşkil olunmalıdır ki, tamaşaçılar ondan həzz alsın və ideyasını dərk edərək, nümayişdən sonra müzakirələr aparsın. Bu baxımdan, nümayişin hər bir mərhələsindən auditoriya məmnun qalmalıdır.

YERİN SEÇİLMƏSİ

Filmi nümayiş etdirmək üçün düzgün yer seçilməli və ora öncədən baxış keçirilməlidir. Əgər müəyyən səbəblərdən bunu etmək mümkün deyilsə (məsələn, həmin yer sizdən çox uzaq yerləşirsə), nümayişi təşkil etmək üçün sizə köməklik göstərə biləcək yerli tərəfdaşlara müraciət etmək lazımdır. Əgər siz filmin nümayişi üçün təklif olunan müxtəlif yerləri görmədən seçməli olsanız, onların şəkillərini xahiş edin. Film nümayişi üçün kinoteatr, teatr, məktəb, gənclər təşkilatı, otel və ya kafelərdən istifadə etmək olar. Nümayiş hər yerdə, hətta kiçik kəndlərdə belə təşkil oluna bilər. Bununla belə, nümayişin təşkili üçün hər zaman ideal məkan tapmaq mümkün olmur.

Filmin nümayiş ediləcəyi yeri seçərkən aşağıdakıları nəzərdən keçirin:

- » Filmin nümayiş olunacağı yer tələb olunan sayda tamaşaçı tutmaq imkanında olmalı və orada kifayət qədər oturacaq olmalıdır;

- » Salonun temperaturu fəsilə uyğun olmalıdır, çünki tamaşaçılar müəyyən müddət ərzində orada oturmağa olacaqlar;
- » Salonda hava sərbəst dövr etməli və ya kondisionerlər mövcud olmalıdır;
- » Salonda ekran və ya ekran kimi istifadə olunacaq səth olmalıdır;
- » Əgər nümayiş üçün ekranı özünüzlə gətirəcəksinizsə, əmin olun ki, onun quraşdırılması üçün kifayət qədər yer var;
- » Ştəpsellər sizə lazım olan yerlərdədir;
- » Film izləyərkən işıqların söndürülməsi, müzakirələr zamanı isə yenidən yandırılması mümkün olmalıdır.

AVADANLIQ

Tövsiyə edilir ki, komandanız ən azı iki nəfərdən ibarət olsun. Onlardan biri zəruri texniki biliklərə malik olmalıdır. Nümayiş üçün aşağıdakı avadanlıq tələb olunur:

- » DVD pleyer və ya DVD disk oxuya bilən dizüstü kompyuter. Kompyuterdə filmləri həmçinin USB yaddaş kartından oxutmaq olar;
- » Səsi tələb olunan keyfiyyətdə yayan səs gücləndiriciləri;
- » DVD pleyer və ya dizüstü kompyutera qoşulan proyektor;

- » Film nümayişi üçün ekran və ya ağ rəngli düz səth;
- » 4 girişli uzadıcı şnur və üç girişli ştəpsel;
- » Bütün qurğular üçün kabellər;
- » Filmlərin yazılması üçün DVD disklər və ya digər müvafiq daşıyıcılar.

Gözlənilməz problemlərlə üzləşməmək üçün filmlərin əlavə nüsxəsini kompyuterin yaddaşında və ya çıxarılıb taxıla bilən disklərdə, həmçinin DVD disklərdə saxlamaq lazımdır.

Film nümayişindən əvvəl bütün qurğuların işlək vəziyyətdə olduğunu mütləq yoxlamaq lazımdır. Bəzən çox faydalı olduğu üçün özünüzlə vintaçan, bıçaq və izolyasiya lenti götürün. Tamaşaçılar gəlməzdən yarım saat vəziyyətə gətirilməlidir. Əgər mümkündürsə, yüngül qəlyanaltı (çay, qəhvə, peçenye və ya meyvə) təşkil edin. Bu, tamaşaçıların fasiləyə çıxmasına və bir-birləri ilə daha səmimi mühitdə danışmasına şərait yaradır. Eyni zamanda, yüngül qəlyanaltı psixoloji maneələri dəf etməyə və filmdən sonra müzakirələri daha açıq şəkildə aparmağa kömək edə bilər.

MÜZAKİRƏLƏRİN APARILMASI

Müzakirələr moderatorun aparıcılığı ilə keçirilir. Eyni zamanda, moderator müzakirə aparma qaydalarını və onlara auditoriya tərəfindən riayət olunmasını təmin edir. Münaqişənin sülh yolu ilə həll olunmasına dəstək verən şəxs kimi siz öz rolunuzu və məqsədinizi yaxşı dərk etməlisiniz. Belə ki, sizin davranışınız, danışmaq tərziniz və tonunuz bu məsələni necə anladığınızı asılıdır. Moderator kimi sizin əsas vəzifəniz insanlara film, o cümlədən Qarabağ münaqişəsinin səbəb olduğu problemlər və hazırkı vəziyyətdən çıxış yolları haqqında şəxsi rəylərinizi ifadə etmələrinə şərait yaratmaqdır.

Auditoriyaya maksimum səviyyədə sərbəstlik verin və elə bir ab-hava yaradın ki, iştirakçılar özlərini sərbəst ifadə edə bilsin. İnsanlara öz fikirlərini ifadə etmək üçün sakit şərait lazımdır. Siz öz şəxsi mövqeyinizi bildirməməli, fikirlərinizi müzakirə iştirakçılarınıza zorla qəbul etdirməməli və ya eyham etməməlisiniz. Sizin vəzifəniz kiməsə nəyi öyrətmək və ya təzyiq etmək deyil; siz yalnız müzakirələrin bitərəf aparıcısıdır.

Auditoriyayı canlandırmaq üçün suallardan istifadə edin. Biz filmlər barədə ümumi və hər bir film barədə ayrıca doqquz-on sual hazırlamağı təklif edirik. Təbii ki, bu rəqəm mütləq deyil, siz istənilən vaxt onların sayını artırma və ya azalda bilərsiniz.

Adətən, iştirakçıların sorğu-suala başlaması yeni sualların yaranmasına səbəb olur. Müzakirələrin aparılma qaydalarını əvvəlcədən müəyyən etməlisiniz. Hər kəsdən mobil telefonlarını söndürməyi xahiş edin.

Daha sonra, danışmaq üçün hər kəsə müəyyən vaxt verin ki, vaxtdan səmərəli istifadə edəsiniz. Çıxışların 5 dəqiqədən artıq davam etməsinə yol verməyin. Mümkün qədər hər kəsin öz fikrini deməsinə şərait yaradın. Bunu edərkən, aktiv iştirakçıların təşəbbüsü ələ almasına və uzun monoloq söyləməsinə imkan verməyin.

Adətən auditoriyada müzakirələrin aparılma tonunu diktə edən, digərlərinin danışmasına və ya öz fikirlərini ifadə etməsinə mane olan qeyri-rəsmi aparıcı peyda olur. Bu qeyri-rəsmi aparıcı müzakirələri özbaşına idarə etməyə cəhd edə bilər. Belə hallarda moderator kimi siz vəziyyəti nəzarət altına almağı bacarmalısınız. Siz onun sözünü bəzən nəzakətli şəkildə kəsməklə, bəzən də müxtəlif mövqeyə sahib şəxslərə söz verməklə buna nail ola bilərsiniz.

Əvvəldən axıra kimi siz bitərəf mövqedə qalmalı, mübahisə etməməli, özünüzdən çıxmamalı və səsinizi yüksəltməməlisiniz.

FİLMLƏRİN NÜMAYİŞİNİN TƏŞKİLİ

Moderatorlar hər bir film nümayişinə və aparılan müzakirələrə yaxşı hazırlaşmalıdır. Hazırlaşmaq üçün aşağıdakıları oxuyun:

- » "Kino dialoqları" layihəsi haqqında məlumat;
- » Filmin müəllifləri və baş qəhrəmanlarının müsahibləri və yazıları;
- » Hər bir filmin qısa təsviri.

Moderator kimi siz əvvəlcədən bütün filmlərə baxmalısınız. Əgər

mümkündürsə, müəlliflərlə əlaqə yaradaraq filmin necə çəkilməsi, baş qəhrəmanların hekayəsi haqqında ətraflı məlumat alın. Siz müxtəlif, bəzən də gözlənilməz suallara cavab verməyə hazır olmalısınız. "Kino dialoqları" layihəsi üçün geniş sosial və siyasi müzakirə zəmini hazırlamaq məqsədilə siz Qarabağ münaqişəsi, onun tarixi, sülh prosesi haqqında məlumatlı olmalısınız. Əks halda bəzi iştirakçılarda sizə qarşı şübhə və ya əndişə yarana bilər. Bu kitabçaya sizə kömək edəcək resurslar, məsələn münaqişə, ilə bağlı siyasi lüğət daxil edilmişdir.

Nümayişlər əvvəldən axıra kimi bütün mərhələləri əhatə edən plana əsasən təşkil olunmalıdır.

Məsələn,

1. Giriş sözü;
2. Layihə və filmlər haqqında qısa məlumat;
3. Auditoriyanın diqqətini mövzuya cəlb etmək və marağı artırmaq üçün bir-iki sualın verilməsi;
4. İlk filmin nümayişi;
5. Müzakirələr;
6. İkinci filmin nümayişi;
7. Müzakirələr;
8. Fasilə (əgər mümkünsə);
9. Üçüncü filmin nümayişi;
10. Müzakirələr;
11. Yekunlaşdırma;
12. Müzakirələrdən kənar söhbətlər.

» MÜNAQİSƏNİN SÜLH YOLU İLƏ HƏLL OLUNMASINA DƏSTƏK VERƏN ŞƏXS KİMİ SİZ ÖZ ROLUNUZU VƏ MƏQSƏDİNİZİ YAĞSI DƏRƏK ETMƏLİSİNİZ. BELƏ Kİ, SİZİN DAVRANIŞINIZ, DANİŞIQ TƏRZİ VƏ TONUĞUZ BU MƏSƏLƏNİ NECƏ ANLADIGINIZDAN ASILIDIR.

Həmçinin ilk öncə filmlərin hamısına baxmaq və daha sonra onlar haqqında ümumi müzakirələr aparmaq mümkündür. Seçim edərkən auditoriyanın istək və tələblərini nəzərə alın. Bəzən improvizasiyalar müsbət nəticə verir və moderator kimi siz buna hazır olmalısınız.

FILMLƏRİN SEÇİLMƏSİ

Bir seansda üç film nümayiş etdirə bilərsiniz. Biz hər seansda bir erməni, bir Azərbaycan və bir müştərək filmin nümayiş etdirilməsini məsləhət görürük. Əgər siz auditoriyanın yorulduğunu hiss etsəniz, iki filmdən sonra nümayişə dayandıra bilərsiniz. Bu seçimlə siz layihənin mahiyyətinə, yəni münaqişə tərəflərinin baxışları əsasında formalaşan dialoqa xələl gətirmədən nümayiş olunan filmlər arasında balansı qoruya bilərsiniz.

SPESİFİK AUDİTORİYA ÜÇÜN FILMLƏR

Auditoriyanın tərkibindən asılı olaraq, siz filmlərin seçim prosesində dəyişikliklər edə bilərsiniz.

Gənclər üçün baş qəhrəmanları gənclər olan *"Ego stilində"* və *"Download"* filmləri məsləhət görülür.

Əgər sizin auditoriyada məcburi köçkünlər varsa, *"Qaçqın vətəndaşlığı"*, *"Qafqazlı qardaş qızı"*, *"13 il sonra"* filmlərini məsləhət görürük.

Əgər auditoriyada qadınlar üstünlük təşkil edərsə, *"Qozun möhkəmi"* və *"8-ci kilometrə"* filmləri məsləhət görülür.

Əgər auditoriyada veteranlar varsa, *"Dirçəliş"* və *"Tale qapını belə döyür"* filmləri məsləhət görülür.

Aşağıdakı siyahı ardıcılıq baxımından tərtib edilib və tövsiyə edilir ki, filmlər bu qaydada göstərsin, lakin heç bir halda bu ardıcılıq məcburi xarakter daşmır. Erməni və Azərbaycan filmləri arasında balansın qorunmasından savayı filmlərin seçimi ilə bağlı heç bir qayda yoxdur. Filmləri seçərkən sizdə auditoriya və rayonun xüsusiyyətləri haqqında olan məlumatlara və intuisiyanıza güvənin.

- » *"Böcəkçeyənlər"/"Qarabağ nağılı"/"Kamança-namə"*
- » *"13 il sonra"/"Qaçqın vətəndaşlığı"/"8-ci kilometrə"*
- » *"Download"/"Katarsis"/"Ego stilində"*
- » *"Bütün filmlər məhəbbət haqqındadır"/"Çadırdan Şuşa"/"Spektr"*
- » *"Tale qapını belə döyür"/"Dirçəliş"/"Düşmənim mənim, dostum mənim"*

AUDİTORİYANIN SEÇİLMƏSİ

Moderator və təşkilatçılar film nümayişlərinə müxtəlif yaş, cins və peşələrdən olan insanları cəlb edə bilərlər; digər tərəfdən, auditoriya müəyyən qruplardan, məsələn, gənclər, qadınlar, məcburi köçkünlər və s. ibarət ola bilər. Auditoriya seçiminə müxtəlif yanaşmalar fərqli nəticələr verir, amma siz hər bir müzakirənin məqsədini dəqiq müəyyən etməlisiniz, çünki bu sizə düzgün auditoriyanı seçməkdə kömək edəcək.

Film nümayişində iştirak könüllü şəkildə olmalıdır. Eyni zamanda, filmlər onu bir yerdə izləməyə maraqlı göstərən insanlar üçün təşkil edilir. İnsanları film izləməyə məcbur etməklə hər hansı müsbət nəticəyə nail olmaq mümkün deyil. Çünki bu şəraitdə insanlar izlədikləri filmlərlə bağlı öz fikrini açıq ifadə etməyəcək və sərbəst surətdə müzakirələr aparmayacaq.

Müzakirələrin rahat aparılması üçün auditoriyada tamaşaçı sayının 25 nəfərdən artıq olmaması məsləhət görülür. Müzakirələrin vaxtı hər zaman məhdud olur, amma müxtəlif baxışları öyrənmək üçün hər kəs danışmalıdır. Auditoriya daxilində tamaşaçıların bir-birləri ilə sərbəst və açıq ünsiyyət qurmasına səy göstərin.

Təkrarçılığa və müzakirələrin səngiməsinə yol verməmək üçün film nümayişə və müzakirələrin vaxtı (fasilə nəzərə alınmaqla) üç saatdan artıq olmamalıdır. Münsib bildiyiniz vaxtda diskussiyaları dayandıraraq, yarımçıq qalmış məsələlərin müzakirəsini ertələyin. Beləliklə, danışmaq istəyən, lakin buna nail olmayan insanların narazılığını önləməklə, onların əsas problemlərə olan marağını növbəti görüşə qədər qoruya bilərsiniz.

Əgər mümkündürsə, nümayişin təşkil olunduğu ictimai mərkəzlərdə DVD disklərinin nüsxələrinə saxlayın. Özünləzlə fotokamera gətirməklə film nümayişə və ondan sonra aparılan müzakirə prosesinin şəkillərini çəkin. Bu şəkillər gələcəkdə sizin üçün faydalı ola

bilər. Bəzən müzakirələri diktofona yazmaq faydalıdır. Bununla da siz auditoriyanın mövqeyini təkrar nəzərdən keçirə və bu barədə öz təəssüratlarınızı qələmə ala bilərsiniz. Bu baxımdan, moderator kimi sözügedən materialların əldə olunmasında sizə köməklik edəcək assistentin olması faydalıdır.

MÜZAKİRƏ MÖVZULARI VƏ ÜMUMİ SUALLAR

Bu kitabçaya əlavə edilən 20 film müxtəlif mövzuları (məsələn, kimliklər, qaçqın və məcburi köçkünlər, müharibə və zorakılıq, ailə üzvlərinin ölümü, sülh və yanaşı yaşama, gənclər) əhatə edir. Bəzi filmlər bir neçə mövzunu əhatə edir. Növbəti səhifələrdə siz hər bir film haqqında ayrıca müzakirələrin aparılmasına köməklik edən suallar toplusu ilə tanış ola bilərsiniz.

Həmçinin siz aşağıda qeyd olunan ümumi suallardan da faydalana bilərsiniz. Film nümayişinə başlamazdan əvvəl siz auditoriyadan həmin ümumi sualları nəzərdən keçirməyi və nümayişindən sonra aparılan müzakirələri yekunlaşdırmaq üçün cavablandırmağı xahiş edə bilərsiniz.

- » Qarşı tərəfin insanlarını tanımaq baxımından bu filmlər sizin işinizi asanlaşdırdı, yoxsa daha da çətinləşdirdi?
- » Bu filmlərdəki insanlar ölkənizdəki medianın onlar haqqında sizə aşılacağı obrazdan nə qədər fərqlənir?

- » Əgər qarşı tərəfdə göstəriləcək film çəkmək imkanınız olsaydı, həmin filmlə nə demək istəyərdiniz?
- » Filmlərdə sizi təəccübləndirən və ya qəzəbləndirən nəse oldumu?
- » Bu filmlərə baxdıqdan sonra ümidləriniz artdı, yoxsa azaldı?
- » Haqqında daha çox öyrənmək istədiyiniz, lakin filmlərdə əks olunmayan məqamlar nə idi?
- » Bu cür layihələri əhəmiyyətli hesab edirsinizmi?
- » Sizcə, münaqişənin həll olunmasına nə mane olur?
- » Qarabağ münaqişəsinin birdəfəlik həll olunması sizin həyatınızda hansı dəyişikliklərə səbəb olardı?

HƏR FİLMLƏ BAĞLI MÜZAKİRƏ EDİLƏN SUALLAR

Növbəti səhifələrdə bu kitabçaya daxil edilən iyirmi filmin hər birinə dair 10-a yaxın sualla tanış ola bilərsiniz.

FİLM 1 (9:13) “13 İL SONRA”

Müəllif: Elcan Məmmədov

1. Bu filmə kadrın arxasında danışan qəhrəmanın hisslərini necə təsvir edərsiniz?
2. Sizcə, məcburi köçkünlər hazırkı vəziyyətlərinə görə özlərini cavabdeh hesab edir? Əgər belədirsə, hansı səbəbdən? Sizcə onların bu vəziyyətə düşməsində günahı var?
3. Sizcə, köçkünlərin məcburi köçdən əvvəlki həyat şəraiti ilə indiki arasında əsas fərqlər nədir? Yeni yerdə cəmiyyət məcburi köçkünlərə necə təsir edir və onlar yeni şəraitə nə dərəcədə uyğunlaşıb?
4. Sizcə, Bakıda yaşayan qaçqınlar və məcburi köçkünlər üçün şəhər həyatının əsas çətinlikləri hansılardır?
5. Sizcə, hansı səbəbdən qaçqın və məcburi köçkünlər öz keçmiş mülklərini unutmaqda çətinlik çəkir?
6. Filmin qəhrəmanı hansı dəyişikliklərdən narahatlıq duyur? Nəyə görə o, sevdiyi qızın dəyişəcəyindən qorxur?
7. Məcburi köçkünlərə öz hüquqlarından istifadə etməyə nə mane olur?
8. Sizcə, məcburi köçkünləri ən çox nə narahat edir?
9. Qaçqın və məcburi köçkünlər ailə həyatında hansı problemlərlə üzləşir? Məcburi köçkün ailələri öz övladlarını sülhə hazırlaya bilirmi?
10. Bu film sizə məcburi köçkünlərin vəziyyətini dərk etməyə kömək etdimi?

FİLM 2 (12:21) “DİRÇƏLİŞ”

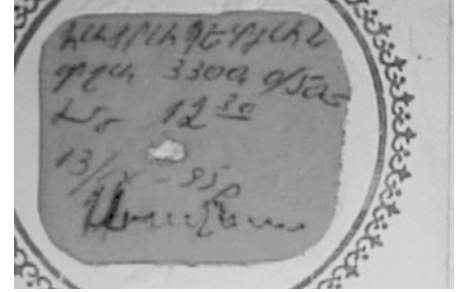
Müəllif: Məmmədşərif Ələkbərov

1. Müharibə insanın psixologiyasına, onun digərləri ilə münasibətinə necə təsir edir?
2. Səhhətindəki problemlər filmdəki veteranın həyatına necə təsir edib? Bu problemin öhdəsindən gəlmək təcrübəsi onun həyata baxışına necə təsir göstərib?
3. Veteranın ailəsi onun həyatında hansı rolu oynayır? Nəzərə alsaq ki, əri onu heç vaxt görə bilməyəcək, veteranın həyat yoldaşının seçiminə münasibətiniz necədir?
4. “Müharibə insanları azğınlaşdırır”. “Müharibə anormal insanlar tərəfindən aparılır”. Sizcə, bu ifadələri işlətməklə qəhrəman nə demək istəyir?
5. Dostlarını xilas etmək üçün özünü qurban verən əsgərin hərəkətinə münasibətiniz necədir?
6. Ölkəinizdə müharibə nəticəsində əlil olmuş insanlara münasibət necədir?
7. Veteran deyir ki, erməni və azərbaycanlılar ömürlük düşmən ola bilməz və ermənilər arasında da sağlamlığını itirən insanlar var. Sizcə, müharibədə iştirak edən insanlarla vuruşmayanların baxışları arasında fərq varmı? Bəs müharibədə yaralanmış və əlil düşmüş insanlar haqda nə düşünürsünüz?
8. Sizcə, veteran vətənpərvərliyi necə başa düşür? Siz vətənpərvərliyi necə başa düşürsünüz?

FİLM 3 (16:28) “BİZ NƏ İSTƏYİRİK?”

Müəllif: Gülnarə Məmmədzadə

1. Ramin öz evi haqqında nə xatırlayır?
2. Ramin yaşadığı evi, bloku və məhəlləni tərk etməkdən niyə qorxur?
3. Sizcə Ramin və onun dostlarının ictimai həyatda uğur qazanmasının səbəbi nədir?
4. Sizin cəmiyyətdə gənclər hansı spesifik problemlərlə üzləşir?
5. Sizin cəmiyyətdəki gənclər bu problemlərin öhdəsindən gələ bilirmi? Əgər bilmirsə, hansı səbəbdən?
6. Sizin yaşadığınız yerdə gənclər Qarabağ problemi ilə maraqlanırmı?
7. Sizcə, gənclərin fəallığı münasibətinin həll olunmasına təsir edə bilirmi? Əgər belədirsə, necə təsir edər?
8. Sizcə, nəyə görə Ramin bu müharibədə “hər iki tərəf məğlubdur” deyir? Sizcə o, vaxtın boş yerə sərf edildiyini deyərkən nəyi nəzərdə tutur?
9. Sizcə, məcburi köçkünlərin gənc nəsli hazırda yaşadıkları cəmiyyətə inteqrasiya etməlidirmi? Əgər etməlidirsə, onlar hansı öhdəlikləri öz üzərinə götürməlidirlər?

FİLM 4 (12:19) “BÖCƏKÇÜYƏNLƏR”

Müəllif: Mədinə Nik-Nəcat

1. Bu filmdəki iki kənd arasında vəziyyəti necə təsvir edərdiniz?
2. Nəyə görə iki kənd arasındakı ədavət 300 ildən artıq davam edir?
3. İki kənd arasında danışıqların aparılmasında kənd ağsaqqalları hansı rolu oynayıb?
4. Aralarındakı ixtilafa son qoymaq üçün iki kənd hansı resurslardan istifadə edib? Onlar özlərinə, yoxsa kənardan gələn resurslara güvənir?
5. İki kənd arasındakı ədavətə son qoymaq üçün nə təklif edərdiniz?
6. “İki kənd ümumi düşməyə qarşı mübarizə apararkən birləşdi” ifadəsi sizə nə qədər inandırıcı görünür?
7. Kimliyin formalaşması haqqında film sizə hansı mesajları verdi?
8. İki kəndin özəlliyi bir-birindən nə qədər fərqlənir? Sizcə, kənar şəxslər bu fərqləri sezə bilərmə?
9. Sizcə, iki kənd arasındakı münaqişəni erməni və azərbaycanlılar arasındakı münaqişə ilə müqayisə etmək olarmı? Onlar hansı oxşar və fərqli cəhətlərə malikdir?
10. Sizcə, münaqişə haqqında danışarkən ilk öncə ən ağır məqamlara, yoxsa ikinci dərəcəli məsələlərə toxunmaq lazımdır?

FİLM 5 (20:07) “QAÇQIN VƏTƏNDAŞLIĞI”

Müəllif: Armine Martirosyan

1. Sizcə, Azərbaycandakı qaçqın və məcburi köçkünlərin problemləri bu filmdə nümayiş olunanlarla eynidirmi? Onların şəraiti və baxışları arasında hansı oxşar və fərqli cəhətlər var?
2. Ailənidə, qohum və ya dostlarınızın ailəsində müharibədə həlak olmuş insanlar olubmu? Əgər olubsa, indi bu ailələr ermənilərə qarşı hansı hisslər keçirir?
3. Filməki qəhrəmanlardan biri deyir ki: “Mənim qarşı tərəfdən çox yaxşı dostlarım olub və biz kimin hansı milliyətdən olmasına önəm vermirdik”. Sizin bir vaxtlar erməni dostlarınız olubmu? Əgər olubsa, siz onlarla dostluq etdiyiniz dövrdə hər hansı problemlə üzləşmişdinizmi?
4. Siz elə bir hadisə bilirsiniz ki, orada qonşu xalqlar milliyətindən asılı olmayaraq müharibə dövründə bir-birinə kömək etsin?
5. “Mənim əcdadlarımdan qəbri o tərəfdə qaldı”. Sizcə, əcdadlarının qəbri qarşı tərəfdə qalan insan hansı hissləri keçirir? Ölkənizi tərk edən icmaların sahibsiz qalan qəbirlərinə münasibətiniz necədir?
6. Filməki qadınlardan biri deyir: “Mən şəxsən əfv edə bilmərəm”. Sizcə, nə etmək lazımdır ki, hər iki tərəf bir-birini bağışlasın? Filmin digər qəhrəmanı heç vaxt qisas hissi ilə yaşamadığını deyir. Hər iki mövqə sizə səmimi və inandırıcı göründümü?
7. Filməki kişilərdən biri öz anbarında tibbi ləvazimatlar üçün mini bunker düzəldir. O bunu nə üçün edir? Sizcə, o bunu etməkdə haqlıdır mı? Siz buna bənzər nüsxələr bilirsinizmi?
8. Ümumilikdə siz qaçqın və məcburi köçkünlər haqqında nə fikirləşirsiniz? Onlar “bizə” bənzəyirmi, yaşadıkları cəmiyyətə inteqrasiya ediblərmə? Əgər belə deyilsə, hansı səbəbdən?
9. Sizcə, münaqişənin siyasi yolla həll olunmasından sonra qaçqın və məcburi köçkünlər geri qayıtmaq istəyəcəklərmi? Siz qayıtmaq istəyerdiniz? Hansı problemlərlə üzləşərdiniz?

FİLM 6 (15:00) “QOZUN MÖHKƏMİ”

Müəllif: Karine Safaryan

1. Siz müharibə dövründə əsir və girov düşmüş insanların mübadiləsi və “alveri” haqqında nə deyə bilərsiniz? Siz bu hadisə haqqında nə eşitmişiniz? Bu barədə bildiyiniz bir hadisə varmı?
2. Müharibə əsir və girovlarının hüquqları haqqında nə bilərsiniz?
3. Sizin ölkədə qarşı tərəfin əsirləri ilə insanca və ya qəddarcasına davranılması, onlara işgəncə verilməsi barədə hər hansı bir hadisə bilərsinizmi?
4. Filmdə Xalidə azərbaycanlılara nifrət etmədiyini deyir. Siz ona inanırsınız? Əgər siz onun yerində olsaydınız, əfv edə bilərdinizmi?
5. Xalidə öz taleyindən şikayət etmədiyini, əgər bu hadisələri bir daha yaşasa eyni addımları atacağını və çox xoşbəxt qadın olduğunu deyir. Sizcə, o, hansı seçimləri nəzərdə tutur? Onun həyata baxışını necə təsvir edərdiniz?
6. Sizcə, qadınlar xoşbəxt olmaq üçün nəyə əhəmiyyət verir və onların bu istəkləri kişilərininkindən fərqlidirmi?
7. Xalidə deyir ki, “kişilər savaşı, amma müharibənin əzablarını qadınlar çəkir”. Siz bununla razısınız? Sizcə, bu ifadə, sadəcə, erməni mentalitetini əks etdirir, yoxsa azərbaycanlılar, albanlar, xorvatlar və sair xalqlar da eyni cür düşüncəyə sahibdirlər?

FİLM 7 (15:45) “HƏYATIN APARDIQLARI”

Müəllif: Qayane Balayan

1. Qarşı tərəflə, o cümlədən keçmiş dost və ya qonşuları ilə əlaqə saxlayan birini tanıyırsınız? Əgər tanıyırsınızsa, onların bu əlaqələri haqqında nə danışa bilərsiniz?
2. Sizin ölkənizdə qaçqın və məcburi köçkünlərin hüquqları qorunurmu? Əgər qorunmursa, hansı tədbirlər görülməlidir?
3. Sizcə, məcburi köçkünlərin problemlərinin həll olunmasına kim cavabdehdir?
4. Filmdəki ailə üzvlərindən biri deyir ki, bütün çətinliklərə baxmayaraq o, heç vaxt yaşadığı torpağı tərk etməyəcək: “Bura bizim vətənimizdir və mən buranı tərk etməyəcəyəm. Bura mənim torpağımdır”. Sizin üçün “vətən” nə deməkdir, harada başlayır, harada qurtarır?
5. Lidanın keçmiş azərbaycanlı qonşusu yazır ki, “burada” onların təqaüdü çox azdır, “cəmi 12 şirvan”. Sizcə, hər iki münafişə tərəfinin təqaüdcüləri eyni problemlərlə üzləşir?
6. Sizcə, məcburi köçkünlərin bir sosial kateqoriya kimi mövcudluğu münafişənin daha çox sült, yoxsa hər bə yoluya həll olunmasına zəmin yaradır?
7. Filmdəki kişi taxtadan düzəldilmiş oyuncaq təyyarə ilə firavan həyat dalınca Amerikaya uçmaq istəyir. Siz öz doğma torpaqlarınızdan uzaqda, başqa bir ölkədə təhlükəsiz, əmin-amanlıq və firavan şəraitdə yaşamaq istərdinizmi?
8. Bu film Ermənistanda nümayiş olunarkən bəzi tamaşaçılar onun müəllifini cəmiyyətdəki problemləri üzə çıxartmaqda günahlandırdılar. Siz bununla razısınız? Qarşı tərəfin sizi izlədiyini bilə-bilə ölkənizdəki problemlər haqqında açıq danışmaq düzgündürmü?

FİLM 8 (11:02) TALE QAPINI BELƏ DÖYÜR

Müəllif: Alvard Grigoryan

1. Film müharibəyə görə məsuliyyət və günah hissi haqqında ibrətamiz hekayə ilə başlayır. Sizcə, müharibənin baş verməsinə görə kim məsuliyyət daşıyır, xüsusilə də Qarabağ müharibəsinə görə kim cavabdehdir? Adi insanlar müharibənin qarşısını almaq üçün nə edə bilər?
2. Yatağa məhkum olmuş Mxitar deyir ki: "Bu yolu seçmək tələmə yazılıbmış". Siz bu sözlər haqqında nə düşünürsüz?
3. Mxitar əvvəllər əlil olması ilə barışmaq istəməyib. Amma yaradıcılıq işləri və incəsənətlə məşğul olduqdan sonra rahatlaşıb. Yaradıcılığın həyatınızda nə kimi rolu var?
4. Siz Mxitar qarşı hansı hisslər keçirirsiniz? Ona yazığınız gəlir, yoxsa dərdinə şəriksiniz? Bəlkə digər hisslər keçirirsiniz?
5. Mxitarın qayğısına qalan tibb bacısı tamaşaçıları inandırır ki, evli olmasına baxmayaraq o öz problemlərini Mxitarla paylaşır. Siz Mxitarın taleyini yaşayan birisilə dostlaşaraq, ondan məsləhət alardınız mı?
6. Sizin ölkədə əlil insanlar özlərini necə hiss edir? Onlar cəmiyyətə inteqrasiya olubmu?
7. Mxitar Tanrıya inanmadığını və İncili adı kitab kimi oxuduğunu deyir. Sizcə, onun həqiqətən etiqadı yoxdur? Siz Allaha inanırsınız mı və çətin vaxtlarınızda Allahı yada salırsınız mı?
8. Mxitar deyir ki, əvvəllər qəddar olub, yaralandıqdan sonra isə mərhəmətli insana çevrilib. Bəs siz həyatda çətin anlar yaşadığınızdan sonra daha çox qəddar, yoxsa mərhəmətli olmusunuz? Sizcə, müharibədən sonra insanlar mərhəmətli olur, yoxsa qəddarlaşıb? Cəmiyyətin mərhəmətli və ya qəddar olmasına təsir edən amillər hansılardır? Erməni və Azərbaycan cəmiyyətlərində mərhəmət və qəddarlığa dair örnəklər varmı?
9. Mxitar deyir ki, "Həyat başlanğıcdan ədalətsiz olub və belə də davam edir". Bu fikirlə razısınız? Sizcə, həyatı dəyişib onu daha ədalətli etmək mümkündür mü?
10. Sizcə, etnik qruplar arasında münaqişələrin ədalətli şəkildə həlvi mümkündür mü? Siz öz xalqınızın taleyini ədaləti hesab edirsiniz mi? Qarşı tərəf haqqında nə deyə bilərsiniz?

FİLM 9 (14:58) "QARABAĞ NAĞILI"

Müəllif: Susanna Saiyan

1. Sizcə, Qarabağ münaqişəsi kimi həssas problemlər və münaqişə zonasındakı insanlar barəsində yumorla danışmaq mümkündür mü?
2. Erməni və azərbaycanlılar yumor hissəsinə malikdirmi?
3. Sizcə, tərəflər bir-birlərinin yumor və satirasına necə reaksiya verir? Sizcə, münaqişə şəraitində yumor hər iki tərəfdən eyni qaydada başa düşülə bilər mi? Ətrafınızdakılar qarşı tərəfdəki insanları lağa qoyanda necə reaksiya verirsiniz? Özünüz özünü nə dərəcədə bilirirsiniz?
4. Sizcə, Vank kəndindəki həyat Dağlıq Qarabağ üçün səciyyəvidirmi, yoxsa istisna təşkil edir?
5. "Kino dialoqları" layihəsi çərçivəsində beynəlxalq film nümayişlərinin birində bu film daha çox mübahisəyə səbəb olmuşdu. Sizcə, bunun səbəbini filmdə qeyd olunan problemlərlə izah etmək mümkündür mü? Sizcə, bu film mübahisəlidir?
6. Sizcə, münaqişə fonunda tarixi kimlik və mədəni irs kimi mövzuları müzakirə etmək lazımdır mı? Bu cür müzakirələr hansı suallara cavab tapa bilər və ümumiyyətlə, hər hansı dəqiq cavab verə bilər mi? Sizcə, hər iki tərəf bu suallara verilən cavablarla razılaşacaq mı?
7. Bu filmdə erməni və azərbaycanlıların paylaşa biləcəyi məqamlar varmı?

FİLM 10 (18.52) SPEKTR

Müəllif: Vəfa Fərəcova, Arina Khachikyan

1. Sizcə, bu film nədən bəhs edir?
2. Siz dialoqun vacibliyini necə başa düşürsünüz?
3. Rəssamlar mümkün güzəştlərdən bəhs etsə də, onların mahiyyətindən danışmır. Sizcə, güzəştlərin mahiyyəti necə olmalıdır?
4. Filmdəki rəssamlardan biri deyir: "Biz daxilimizdəki kini büruzə vermirdik". Bununla razısınız? Qarabağ münaqişəsindən öncə erməni və azərbaycanlılar bir-birinə kin bəsləyibmi? Hal-hazırda da tərəflər bir-birinə qarşı kinlidirmi?
5. Azərbaycanlı rəssam deyir ki, gələcək nəsillərimiz sülhə daha çox meyilli ola bilər. Bununla razısınız? Sizcə, ermənilər və azərbaycanlılar arasındakı ədavət bir neçə nəsildən sonra yoxa çıxacaqmı? Əgər belədirsə, o zamana qədər, sadəcə, oturub gözləməliyikmi? Sizcə, bu düzgün yanaşmadır?
6. "Biz, sadəcə, böyük dövlətlərin əlində oynunaçağ" fikri ilə razısınızmı?
7. Müharibə sizin gözünüzdə hansı rəngdə görünür? Münaqişə dedikdə sizdə hansı təsəvvürlər yaranır? Bəs sülh dedikdə hansı təsəvvürlər yaranır? Sülh hansı rəng və çalarlara malikdir? Sizcə, sülh deyərək bütün problemlərin birdəfəlik həll olunması nəzərdə tutulur?
8. Erməni rəssamın seçdiyi mövzu sərhəd və məhdudiyyətlərin olmadığı həyat haqqındadır. Belə ki, o, istədiyi yerə uça bilən quşa həsədini təsvir edir. Siz sərhədi necə başa düşürsünüz? Sizcə, sərhədlər necə olmalıdır, möhkəm və keçilməz, yoxsa nominal?
9. Azərbaycanlı rəssam ilk addımın atılmasından danışır. Sizcə, erməni və azərbaycanlılar arasında əlaqələrin bərpa edilməsi üçün ilk addım artıq atılıbmı? Əgər atılıbsa, bu hansı addım olub və onu necə davam etdirmək olar? Əgər atılmayıbsa, sizcə, ilk olaraq hansı addım atıla bilər?
10. Filmlərdəki rəssamlar xoşunuza gəldimi? Sizcə, onların bir-birinə bənzər xüsusiyyətləri varmı? Həyatda görüşsələr, dostlaşa bilərlərmi? Siz ermənilərlə görüşüb, onlara nəse demək istəyerdinizmi?

FİLM 11 (18:29) KAMANÇA-NAMƏ

Müəllif: Vüqar Səfərov, Karine Safaryan

1. Bu film sizdə necə təəssürat yaratdı?
2. Sizcə, musiqi, musiqi alətləri və ya yeməklərin mənşəyi və kimə məxsus olması haqqında mübahisə etmək lazımdır? Bu mübahisələrin hər hansı əhəmiyyəti varmı? Bu mübahisələr nəyə görə yaranır?
3. Azərbaycanın qonşu xalqlarla bənzər mövzuda mübahisələri varmı? Nə üçün bu tip mübahisələr özünü kəskin şəkildə büruzə verir? Onların qarşısını harada və necə almaq mümkün oldu?
4. "Yaxşı çalırсан, amma heyif ki, ermənisən". Kimsə sizinlə bu tərzdə danışdı? Həmin an hansı hissləri keçirdiniz?
5. Sizcə, bu filmdəki musiqiçilər tolerantdır? Onların musiqiyə ümumi bir dəyər kimi yanaşmasına münasibətiniz necədir?
6. Digər xalqa və mədəniyyətlərə qarşı tolerantlığın səbəbi nədir? Tolerantlıq nümayiş etdirməkdə çətinlik çəkdiyiniz xüsusi kateqoriyadan olan insanlar varmı? Əgər varsa, onlara qarşı tolerant ola bilməməyinizin səbəbi nədir?
7. Sizcə, mədəni irs də daxil olmaqla, tərəflərin bir-biri haqqında daha çox məlumat və biliyə sahib olması ermənilərlə azərbaycanlılar arasındakı əlaqələrə, o cümlədən münaqişənin həll olunmasına müsbət təsir göstərə bilərmi?

FİLM 12 (21:27) “EQO STİLİNDƏ”

Müəllif: Nəzrin Şakirzadə,
Lusine Musaelyan

1. Sizcə, bu filmin və onun mövzusunun Qarabağ münafiqəsinə aidiyyəti nədir?
2. Əgər filmdəki gənclərin adları və yaşadıqları ölkə göstərilməsəydi, siz onların haradan olduğunu təxmin edə bilərdinizmi? Əgər tanıyardınızsa, necə?
3. Sizcə, incəsənət, dizayn və ya musiqi ilə məşğul olan gənclər münafiqənin həll olunmasına müsbət təsir edə bilərmə?
4. Siz incəsənətin insanları azad şəxsiyyət kimi formalaşdırdığına inanırsınızmi? Azad şəxsiyyət duyğusu insanlara bir-birini başa düşməyə kömək edə bilərmə?
5. Necə fikirləşirsiniz, erməni və azərbaycanlı müğənnilərin, musiqiçilərin və modelerlərin birgə fəaliyyəti nəticəsində hər iki xalq arasında əlaqələrin yaxşılaşmasını nəzərdə tutan ssenarilər mümkündürmü?
6. Sizcə, filmdəki gənclər Qarabağ münafiqəsi, o cümlədən qarşı tərəfin insanları haqqında nə düşünür, onlara qarşı hansı hisslər keçirir? Filmdəki gənclərin moda zövqünü bəyəndinizmi? Nəyi bəyəndiniz və nəyi bəyənməndiniz?

FİLM 13 (12:22) “SALAMƏLEYKÜM, QAFQAZ”

Müəllif: İrada Bulayeva

1. Siz məshəti türklərinin tarixi haqqında nə bilirsiniz? Bu film onlar haqqında biliklərinizin artmasına səbəb oldumu?
2. Sizə elə gəlmir ki, bu film, sadəcə, məshəti türklərinin tarixindən deyil, daha geniş məsələlərdən bəhs edir? Əgər belədirsə, hansı məsələlərdən?
3. Sizcə, bütün məcburi köçkünlərin tarixi eynidir? Sizcə, digər xalqlardan olan məcburi köçkünlərin tarixinin öyrənilməsi ümumilikdə məcburi köçkünlük problemi üçün həll yolu tapmağa kömək edərmi?
4. Məcburi köçkünlərin doğma evlərinə qayıtmasına münasibətiniz necədir?
5. Sizcə, hansı həll yolu məshəti türkləri üçün ədalətli olardı?
6. Sizcə, azərbaycanlılar Dağlıq Qarabağa, Qubadlı, Füzuliyə qayıtmalıdırmi? Bəs ermənilər necə, Bakı, Gəncə, Goranboya qayıtmalıdırmi?
7. Öz doğma evlərinə geri qayıdan insanların təhlükəsizliyi necə təmin oluna bilər? Məcburi köçkün probleminin həll olunması ümumilikdə Qarabağ münafiqəsinin həllinə kömək edə bilərmə?
8. Ermənistan-Türkiyə münasibətlərində və onları barışdırmaq cəhdlərində elə məqamlar varmı ki, Ermənistan-Azərbaycan əlaqələri üçün faydalı olsun? Əgər varsa, onlar hansılardır?

FİLM 14 (14:11) “ÇADIRDAN ŞUŞA”

Müəllif: Çınarə Hüseynova

1. Siz filmdə müsahibə verən kişi haqqında nə düşünürsünüz?
2. Çadır altındakı çayxana nəyin rəmzidir?
3. Filmin qəhrəmanı erməni dilində danışanda siz hansı hisslər keçirdiniz? Onun danışdığı hadisələr sizdə hansı təəssürat yaratdı?
4. Sizcə, əgər imkanı olsa, bu kişi Şuşaya qayıdarmı?
5. Sizcə, filmdə nümayiş olunan bu tip insanlar münafiqənin həll olunmasına nə dərəcədə kömək edə bilərlər? Sizcə, hakimiyət bu insanların səsinə eşidib, onları dinləməlidirmi?
6. Adi insanlar sülh prosesinə necə təsir edə bilər?
7. Sizin məcburi köçkünlərin geri qayıtmasına münasibətiniz necədir? Bu problemin həll olunması üçün hansı ssenarilər təklif edərdiniz?
8. Məcburi köçkünlərin geri qayıtması münafiqənin həll olunmasına kömək edərmi? Münafiqənin həlli üçün qayıdış mütləqdir? Qarşı tərəf haqqında nə deyə bilərsiniz?
9. Sizcə, məcburi köçkünlər geri qayıtmağa nə dərəcədə hazırdır?
10. Öz doğma evlərinə geri qayıdan insanların təhlükəsizliyi necə təmin oluna bilər? Ermənilər və azərbaycanlılar yenidən birgə yaşamağa hazırdırmı? Bunun baş verməsi üçün nə etmək lazımdır?

FİLM 15 (7:18) DOWNLOAD

Müəllif: Vüqar Səfərov

1. Sizcə, uşaqlara müharibə haqqında nə öyrədilməlidir?
2. Sizcə, virtual zorakılıq real dünyada azğınlaşmanı təşviq edirmi?
3. Zorakılıqdan necə istifadə olunur? Zorakılığa nə zaman haqq qazandırmaq olar? Zorakılıq problemləri həll edə bilərmə?
4. Sizcə, filmdəki gənc oğlan kompyuterdə ermənilərə qarşı oynamasaydı, müharibə oyunlarına bu qədər aludə olardı mı?
5. Sizcə, internet oyunlarından oğlanlar kimi qızlar da oynayıb həzz alırmı? Əgər oynayırlarsa, hansı səbəbdən?
6. Sizə elə gəlmir ki, filmdəki gənc nədənsə qaçır? Əgər belədirsə, o, nədən gizlənir?
7. Sizcə, müharibə veteranı bu gəncə nə məsləhət görməlidir?
8. Müharibə oyunlarına aludə olan bu gənc sonda öz təcrübəsinə əsaslanaraq "Qarabağ müharibəsindən heç kim xeyir görməmişdir... müharibə ancaq ziyan vurur" qənaətinə gəlməsi sizə inandırıcı göründümü? Sizcə, onun bu baxışı Qarabağ haqqında məktəbdə öyrəndiklərindən fərqlənirmi? Əgər fərqlənirsə, hansı cəhətdən?

FİLM 16 (29:47) "DÜŞMƏNİM MƏNİM, DOSTUM MƏNİM"

Müəllif: Alvard Grigoryan və Vəfa Fərəcova

1. Sizcə, bu film bitərəf mövqedən çəkilib? Əgər belə deyilsə, hansı səbəbdən?
2. Sizcə, Əvəz və Alberti birləşdirən ümumi cəhət nədir?
3. Əsgərlərinizin müharibə əsirlərinə qarşı etdiyi işgəncələr haqqında eşidəndə, hansı hissləri keçirdiniz?
4. Bu filmdə müharibə əsirləri ilə xoş rəftar olunması barədə məqamlar əks olunubmu? Onlar hansılardır?
5. Sizcə, filmin baş qəhrəmanları bir vaxt onları əsir götürənlərlə yenidən üz-üzə gəlsə, onlara necə münasibət göstərər? Sizcə, Benik onu saxlayan ailə ilə yenidən görüşsə, onlara nə deyər? Sizcə, Aqil onu saxlayan adamlarla görüşsə, onlara necə reaksiya verər? Sizcə, Benik və Aqilin onları əfv etməsi mümkündürmü?
6. Filmdə bəhs edilən hadisələrdən sizə daha çox təsir edən bir hadisə oldumu? Əgər olubsa, hansı biri və hansı səbəbdən?
7. Filmin sonunda Albertin dediyi "müharibə heç kimə lazım deyildi" ifadəsi ilə razısınız mı? Əgər razı deyilsinizsə, hansı səbəbdən?
8. Bu cür dəhşətli hadisələr yaşamış insanların yenidən birgə yaşaması mümkündürmü?

FİLM 17 (15:12) "8-Cİ KİLOMETRDƏ"

Müəllif: Armine Martirosyan, Nailə Babayeva

1. Sizə elə gəlmir ki, müasir dövrdə qarışıq nikahlar tədricən adi hala çevrilir?
2. Sizcə, necə ola bilər ki, uzun müddət bir yerdə yaşamış qarışıq ailələr bu qədər qısa zamanda bir-birindən ayrılır?
3. Sizcə, Flora azərbaycanlı ilə evlənərkən onun ailəsi ona qəzəblənərkən haqlı idimi?
4. Necə ola bilər ki, "Facebook" dövründə eyni ailədən olan, lakin münasibətinin ayrı-ayrı tərəflərində yaşayan insanlar bir-biri ilə əlaqə saxlamır? Siz heç internet vasitəsilə ermənilərlə əlaqə saxlamısınız? Bu təcrübə sizə nə öyrətdi?
5. Sizcə, Anaidin rəfiqələri onun erməni olduğunu bilir? Sizcə, əgər onlar bundan xəbərdar olsaydı, necə reaksiya verərdilər?
6. Sizcə, Azərbaycanda erməni olduğunu gizlətmək onun şəxsi seçimi idi? Sizə o, erməni olduğunu açıq-aşkar desəydi, nə baş verərdi?
7. Sizcə, Anaid niyə Azərbaycanda yaşamağa davam edir? Nə üçün o öz qohumları ilə birgə yaşamaq üçün Rusiya və ya Ermənistanı köçür?
8. Sizcə, bu filmdə nümayiş olunan ailələr kimi, erməni və azərbaycanlılar yenidən bir ailədə yaşaya bilərmə? Əgər "yox" deyirsinizsə, o zaman heç olmasa ermənilər və azərbaycanlılar arasında nə vaxtsa sülhün olacağına inanırınsınız mı?

FİLM 18 (17:45) “QAFQAZLI QARDAŞ QIZI”

Müəllif: Armine Martirosyan

1. Ukraynada Zina öz dayısı oğlu ilə avtomobildə Qarabağ müharibəsi haqqında söhbət edəndə “bu siyasətdir, bizlik deyil” deyir. Sizcə, o, nə demək istəyir və niyə belə deyir?
2. Siz Qarabağ ordusunun formasını geyinmiş azərbaycanlı qadını görəndə hansı hisslər keçirdiniz?
3. Nə üçün Zina müharibə vaxtı Dağlıq Qarabağda qalmağa qərar verib? Sizcə o, erməniyə əvəz gətirməyə, yəni də Qarabağda qalardı?
4. Filimin müxtəlif məqamlarında Zina deyir ki, “mənim kim olduğumun heç bir əhəmiyyəti yox idi” və “Qarabağda səninlə yerli sakin kimi davranırlar”. Sizcə, Qarabağda ermənilərlə azərbaycanlılar arasındakı əlaqələr onların digər şəraitdəki əlaqələrindən fərqlidir? Əgər fərqlidirsə və ya fərqli deyilsə, hansı səbəblərdən?
5. Sizcə, “qarabağlı” sözünün özündə duran dəyərləri ermənilərlə azərbaycanlılar birgə paylaşa bilərlərmi? Paylaşa bilməzsə, nə üçün?
6. Sizcə, Qarabağ hər iki xalqın doğma vətənidir? Sizcə, qarşılıqlı olmaq nə deməkdir? Əgər Qarabağ ümumi dəyər kimi qəbul edilməzsə, orada nə vaxtsa sülh ola bilərlərmi?
7. Sizcə, Zinanın dayısı “Qarabağın qızıl dövrü” ifadəsilə nə demək istəyir? Qarabağın qızıl dövrünü öz təsəvvürünüzdə necə canlandırardınız?
8. Filmdə Zinanın dayısı azərbaycanlı, müsəlman və kommunist kimi təqdim olunur. Bəs siz necə, müxtəlif kimliklərə sahibsinizmi? Əgər belədirsə, onlar bir-birləri ilə ahəng təşkil edirmir?

FİLM 19 (20:28) “KATARSİS”

Müəllif: David Simonyan

1. Bu film nədən bəhs edir?
2. Sizcə, Davidin ox ucluqlarından ibarət kolleksiyasının əhəmiyyəti nədir? Bu kolleksiya bizə Qarabağın tarixi haqqında nə deyir?
3. Siz minaları yerə basdıran insanlara qarşı Davidin qəzəbli olmadığını təəccübləndinizmi?
4. David insanların bir-birini öldürməyi xoşladığı və yaxşı pul mənbəyi olduğu üçün müharibələrin baş verdiyini deyir. Bununla razısınız?
5. Siz Qarabağda sülhün nə vaxtsa bərqərar olacağına inanırsınız?
6. Sizcə, biz yerə mina basdırmalı və sərhədləri bağlamalıyıq, yoxsa minaları təmizləməli və sərhədləri açmalıyıq?
7. Siz filmin sonunda özünüzü necə hiss etdiniz – bədbin, yoxsa nikbin?

FİLM 20 (12:07) “BÜTÜN FİMLƏR MƏHƏBBƏT HAQQINDADIR”

Müəllif: Lusine Musaelyan

1. Nə üçün bu erməni-azərbaycanlı ailəsi digərlərindən fərqli olaraq bir yerdə yaşamağa davam edir?
2. Elmiranın anası onun Slavikə aşiq olduğunu eşidəndə belə deyib: “Siz fərqli milliyyətdəsiniz... Bu mümkün deyil!..” Bununla razısınız? Sizcə, ana öz qızının erməni ilə evlənməsinə görə narahat olmaqda haqlı idi?
3. Elmira və Slavikin iki övladının başına gələnəri biləndə, hansı hissləri keçirdiniz?
4. Sizcə, Elmira qarışıq ailədən olduğu üçün müharibəyə mənfi münasibət göstərir? Yoxsa qarışıq ailədən olmasından asılı olmayaraq bu, onun ümumbəşəri hissidir? Siz onunla razısınız?
5. Qarabağ münaqişəsi başlayandan bəri bəzən iddia edilib ki, erməni və azərbaycanlıların birlikdə yaşaması mümkün deyil. Elmira və Slavikin həyat hekayəsini nəzərə almaqla, bu fikirlər barədə nə deyə bilərsiniz?
6. Sizcə, yaxınların ölümü insanları bir-birinə yaxınlaşdırır, yoxsa ayırır? Bəs, müharibə zamanı baş vermiş ölümlər necə, xalqları və ya dövlətləri bir-birinə yaxınlaşdırır, yoxsa ayırır? Burada fərq varmı?
7. Elmira deyir ki, “ailə qarşılıqlı güzəşt əsasında qurulur”, bununla razısınız? Sizcə, qarşılıqlı güzəştə nə zaman haqq qazandırmaq olar və nə zaman haqq qazandırmaq olmaz?
8. Sizcə, Elmira və Slavikin övladlarından hər hansı biri başqa milliyyətdən olan birisi ilə evlənmək istəyəydi, onlar buna necə yanaşardı?
9. Sizcə, cəmiyyətlər yalnız bir milliyyətdən ibarət olmalı, yoxsa müxtəlif xalq və mədəniyyətlərin nümayəndələri ilə zənginləşməlidir?

“KINO DIALOQLARI” ÜZRƏ MÜZAKİRƏLƏRİN APARILMASINA MÜNASİBƏT

Ermənistan, Azərbaycan və Dağlıq Qarabağda 90-dan artıq film nümayişində iştirak etmiş auditoriyaların “Kino dialoqları” layihəsinə münasibəti necə oldu? Növbəti səhifələrdə 2010-11-ci illərdə filmlərin nümayişindən sonra müzakirələrdə moderatorluq etmiş şəxslərin təəssüratları əks olunmuşdur.

HARUT MANSURYAN

LAYİHƏNİN ƏLAQƏLƏNDİRİCİSİ (ERMƏNİSTAN), "İTERNYUS ERMƏNİSTAN"DA TƏLİMÇİ VƏ PRODÜSER

Ən sevimli filmi: "Qozun möhkəmi"

"Mən qadın qəhrəmanı çox bəyəndim. O, necə də mətanətli qadındır".

Biz adətən danılmaz həqiqət kimi uşaqlıqdan formalaşan inanclarımızı sual altına qoymağı xoşlamırıq. "Tarixi torpaqlar", "ədalət uğrunda müharibə", "qan və torpaq", "tarixi ədalət" və digər bənzər ifadələr işimizi asanlaşdırır, çünki onlar bizi qaranlıq məqamları aydınlatmaq öhdəliyindən azad edir. "Kino dialoqları" layihəsi çərçivəsində filmlərin nümayişindən sonra aparılan müzakirələr adətən məhz bu tip ifadələrlə başlayırdı. Auditoriyadakı insanlar "dostları" ağ, "düşmənləri" qara rəngdə qiymətləndirən "vətənpərvər" ideyalar səsləndirir və şanlı tariximizdən qəhrəmanlıq hekayələri haqqında ətraflı danışır. Amma qarşılıqlı dialoqdan sonra onlar mütləq bildikləri həqiqətləri yenidən nəzərdən keçirməyə başladılar.

İrəvanda film nümayişindən sonra gənc tamaşaçılardan birinin anası "İternyus"-un ofisinə gələrək qızının üç gündür ki, "vətənpərvərlik nədir" kimi sadə bir suala cavab axtardığını dedi. Filmləri izləməklə o, hər zaman danılmaz qəbul etdiyi həqiqətlərdən şübhələnməyə başlamışdı. Ermənistanın cənubundakı Qoris şəhərində film nümayişi zamanı auditoriyadakı gənc bir tələbə, deyəsən, gördüklərindən xeyli təsirlənmişdi: "Hal-hazırda mən nə düşüncəyəmi bilmirəm. Amma bildiyim tək bir şey var, o da ki, evə gedərək filmlər haqqında ətraflı düşünmək və öz ailəmə onlardan bəhs etməkdir. Mən elə düşünürdüm ki, münəcişə haqqında hər şeyi bilirəm, amma indi bundan o qədər əmin deyiləm".

Mən həmin tələbənin və ya İrəvandakı gənc qızın sonda hansı qənaətə gələcəyini deyə bilmərəm. Burada mənə ən çox maraqlandıran məqam insanların həqiqəti axtarmaq istəyidir. Onların hər ikisi təbliğatı bir kənara qoyaraq, özləri sərbəst şəkildə məsələni anlamağa çalışırdılar.

Moderator işi çox maraqlıdır. Siz auditoriya ilə mübahisə edə və ya nəyin doğru, nəyin yanlış olduğunu deyə bilmədiyiniz üçün bu iş sizə məhdud görünə bilər. Bununla belə, siz katalizator rolunu oynayırınsız. Auditoriyaya düzgün suallar verməklə aktivliyi artırmaq və müzakirələri sürətləndirmək sizdən asılıdır. Əgər siz buna müvəffəq olsanız, onlar rəsmi mövqelərindən əl çəkərək şəxsi düşüncələrini təzyiqlə altından qalmadan azad şəkildə ifadə edəcək və qarşı tərəflə dostyana müzakirələr aparmağın mümkün olduğunu anlayacaqlar. Mən insanlara hər zaman deyirəm ki, "düzgün cavablar axtarmayın, çünki onlar mövcud deyil. Bizə əvvəllər eşitdikləriniz barədə də danışmayın. Bizə əsl həqiqətdə nə düşündüyünüzü deyin".

Bu filmlərlə onların inanclarını dəyişib-dəyişdirmədiyimizi deyə bilmərəm, amma mən onu bilirəm ki, təşkil etdiyimiz bütün seanslar və iştirak etdiyimiz müzakirələrdən sonra insanlara ən azından hamımıza mənfi təsir edən bütün mürəkkəb məsələlərə, o cümlədən münəcişəyə fərqli bucaqdan baxıb onların mahiyyətini anlamaq yollarını göstərdik. Bu mənim üçün irəlisyə doğru atılmış ciddi addım idi.

LAURA BAĞDASARYAN

LAYİHƏ TƏDQIQATÇISI, "REGION" TƏHQIQATÇI JURNALİSTİKA MƏRKƏZİNİN DİREKTORU, İRƏVAN

Ən sevimli filmi: *"Qafqazlı qardaş qızı"*
"Qəhrəmanların səmimiyyəti xoşuma gəldi".

Ermənistanın müxtəlif bölgələrində auditoriyalar sadə erməni və azərbaycanlılardan bəhs edən hekayələrə müxtəlif cür reaksiya verdilər. Filmin baş qəhrəmanı azərbaycanlı olanda, onun dediklərinə inam və münasibət filmin harada nümayiş olunmasından asılı olaraq dəyişirdi. Məsələn, Azərbaycanla sərhədin yaxınlığında yerləşən Qafan şəhərinin gəncləri Aram Xaçaturyanın musiqisi sədaları altında erməniləri (internet oyununda) "öldürməyə gedən" "Download" filminin gənc qəhrəmanına mənfi münasibət bildirdilər. Onlar həmin gəncin səmimiyyətinə şübhə ilə yanaşdılar və əvvəlcədən təlimatlandırıldığını düşündülər. Digər tərəfdən, Ermənistanın şimal rayonlarında və İrəvandakı auditoriyalara internet oyunlarından müharibənin mənasız olması haqda ibrət dərsi götürmək ideyası inandırıcı göründü.

Bəzi filmlərə bütün auditoriya yekdil münasibət bildirdi. Ermənilərin çəkdiyi "Qafqazlı qardaş qızı" filmi hamı bəyəndi. Armavir şəhərindən bir gənc oğlan dedi: "Bu film mənə çox təsir etdi. Mən bu kişinin (Zinanın dayısını nəzərdə tutur) öz keçmiş evi və Qarabağdakı həyatı haqqında danışarkən necə titrədiyini gördüm. O, doğrudan da iztirab çəkir". Qavar şəhərində bir qadın isə deyir ki, "o, sülhün gec-tez qalib gələcəyi, yəni erməni və azərbaycanlıların yenidən dostcasına birlikdə yaşayacağı haqda elə səmimi danışdı ki, adamın buna lap inanmağı gəldi!" Buna baxmayaraq, azərbaycanlı qəhrəmanın bu müsbət obrazı ümumilikdə Azərbaycan cəmiyyəti üçün istisna hal kimi qəbul olundu. "O, Azərbaycanda yaşamır və ermənilərin əleyhinə heç nə demədi. O, sadəcə, öz evi üçün darıxır. Biz Azərbaycandakıların nə düşündüyünü, öz aralarında bizim haqqımızda nə dediklərini bilmək istəyirik".

Həmçinin hal-hazırda Bakıda yaşayan Qarabağ qaçqını haqqında "Çadırdan Şuşa" adlı Azərbaycan filmi

Ermənistandakı bütün auditoriyalarda mübahisələrə səbəb oldu. Qoris şəhərində bir qadın belə fikirdə idi: "Bu kişi öz keçmiş qonşuları və tanışları haqqında hekayələr danışmaqla ermənilərə qara yaxdı. Sonda isə o, Şuşaya gedəcəyini və ermənilərlə dostcasına yanaşı yaşayacağını deməklə günahını yumağa çalışır. Əslində o bunu istəmir, o, çox aqressivdir". Gümri şəhərindən olan digər qadın bu kişinin erməni qadınları haqqında danışdığı xoşagəlməz hadisələrdən xeyli qəzəblənmişdi.

Gənc auditoriya ümumilikdə Azərbaycanın "Dirçəliş" və Ermənistanın "Tale qapını belə döyür" filmlərindəki müharibə veteranlarını bəyəndi. Hətta "Dirçəliş" filmindəki müharibə vaxtı görmə qabiliyyətini itirən veteran yenidən müharibəyə qatılmaq istədiyini desə də, bu onu auditoriyada nüfuzdan salmadı. "Ona müharibəyə qatılmaqla bağlı sualı veriləndə mən auditoriyanın necə reaksiya verəcəyini hiss edə bilirdim: onun "yaxşı" və ya "pis" adam olması verəcəyi cavabdan asılı idi. Əslində onun bu suala verəcəyi cavabın əhəmiyyəti yox idi. Hamı bilir ki, əgər yenidən müharibə olarsa hər kəs, bütün vətənpərvər insanlar öz torpaqlarını qoruyacaq".

"Kino dialoqları" erməni və Azərbaycan auditoriyaları arasında əlaqə yaratmağa müvəffəq oldumu? Bu suala cavab verən gənc bir oğlan dedi ki: "əgər bu kimi filmlərdə, sadəcə, erməni və azərbaycanlıların bir-birilərlə necə yaxşı yola getməsi nümayiş olunarsa, onlar faydasız və maraqsız olacaq". Onun fikrincə, erməni auditoriyası səmimiyyəti erməni və azərbaycanlılar arasındakı süni dostluq görüntülərindən üstün tutur. Digər bir gənc tamaşaçı qeyd etdi ki: "Azərbaycanlılarla real dialoqa başlamaq üçün çox tezdir, çünki bu filmlər daha çox monoloqa oxşayır. Biz problemləri yalnız öz aramızda müzakirə edirik, amma bu da mühüm addımdır".

» ERMƏNİ AUDİTORİYASI SƏMİMİLİYİ ERMƏNİ VƏ AZƏRBAYCANLILAR ARASINDAKI SÜNİ DOSTLUQ GÖRÜNTÜLƏRİNDƏN ÜSTÜN TUTUR.

LAURA BAĞDASARYAN,
LAYİHƏ TƏDQIQATÇISI

ƏVƏZ HƏSƏNOV

ƏLAQƏLƏNDİRİCİ (AZƏRBAYCAN), HUMANİTAR ARAŞDIRMALAR CƏMIYYƏTİNİN DİREKTORU

Ən sevimli filmi: *“Bütün filmlər məhəbbət haqqındadır” və “Dirçəliş”*
“Mən insanları tanımağa maraq göstərirəm və insanların həyatında baş vermiş hadisələrdən bəhs edən filmləri xoşlayıram”.

Bir il yarım ki, biz bu filmləri nümayiş etdiririk. Bu dövr ərzində insanların ilkin mərhələdəki təərəddünə baxmayaraq, əslində filmlərlə bağlı bəzi canlı müzakirələrdə iştirak etməyə can atdığına, şahidi, olduq. Bunun üçün bizdən sadəcə əlverişli şərait yaratmaq tələb olunurdu.

Moderator kimi müzakirə prosesini idarə etməyi, tamaşaçıları sual verməyə ürəkləndirməyi, bir-birlərini sorğu-sual etmələrinə şərait yaratmağı özümə borc bildirdim. Mən başa düşürdüm ki, əgər bunları düzgün şəkildə etsəm, nəticədə effektiv və maraqlı müzakirə alınacaq.

Şəki şəhərindəki film nümayişi buna ən gözəl nümunədir. Biz “Bütün filmlər məhəbbət haqqındadır” filmi nümayiş etdirirdik. Auditoriyadakı əksər kişi tamaşaçılar filmin baş qəhrəmanları Slavik və Elmiranın taleyinə tamamilə etinasız yanaşdılar.

Salondakı yaşlı bir qadının nə isə demək istədiyini sezdirdim və biz ona söz verəndə müzakirələr sözün əsl mənasında

qızıydı: “Məgər siz də onlar kimi bu dəhşətli müharibəni yaşamamısınız, öz gənclərinizi itirməmişiniz? Məgər siz öz oğul və qızlarınızı, atalarınızı, qardaşlarınızı itirməmişiniz? Axı nə haqla aramızdakı problemləri həll etməyin yeganə yolunun müharibə olduğunu deyirsiniz?” deyərək onların üstünə qışqırdı.

Ölkənin bütün regionlarına etdiyimiz səfərlər nəticəsində bizə məlum oldu ki, bir çox insanlar münaqişənin, o cümlədən erməni və azərbaycanlılar arasındakı əlaqələrin tarixindən doğrudan da bixəbərdir. Bölgələrdə yaşayan əksər azərbaycanlılar üçün Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi tamamilə yeni mövzudur. Böyük şəhərlərdən fərqli olaraq əyalətlərdəki insanlar ermənilər haqqında təsəvvürə malik deyil. Onların bildikləri, sadəcə, televiziya göstərilənlərdir. Daha sonra, onlar bizim filmlərə baxarkən ekranda sadəcə bir qadın gördülər. Həmin qadın onlara çox bənzəyirdi, amma erməni idi.

Moderator kimi mən daim münaqişə haqqında verilən suallara cavab verirdim və keçmişdə vəziyyətin necə olması haqqında danışırıdım. Auditoriyanın mülahizələri, şərhləri və suallarına cavab vermək üçün münaqişənin tarixi haqqında zəruri məlumatlara sahib olmalıyıq. Əksər insanlar əvvəllər münaqişə haqqında fərqli nəzər nöqtəsi ilə rastlaşmayıb. Bu səbədən onlar artıq formalaşmış mövqelərinin sual altına qoyulmasından məmnun deyildilər.

Bir dəfə “Bütün filmlər məhəbbət haqqındadır” filmi nümayiş etdirərkən səs gücləndiricilərdə nasazlıq yarandı. Biz problemi həll edəndə kimi auditoriyadakı tamaşaçılar filmə səssiz baxırdı. Onlar filmin nədən bəhs etdiyini bilmək istəyirdi. Mən də onlara filmin erməni ilə azərbaycanlının qarışıq nikahından bəhs etdiyini dedim. Amma mən onlara kimin kim olduğu haqqında məlumat vermədim. Bütün tamaşaçılar Slavikin azərbaycanlı, həyat yoldaşı Elmiranın isə erməni olduğuna əmin idi. Filmin səsi gələndə onlar yanıldıqlarını anladılar və

» BİR-BİRİMİZLƏ
DANIŞMAGA
BAŞLAMASAQ,
BAŞQALARI HƏMİŞƏ
BİZİM ƏVƏZİMİZƏ
DANIŞACAQ.

hamı çox təəccübləndi. Bu mənim, xüsusilə də tamaşaçılar üçün çox gözəl təcrübə oldu. Çünki onlar faktiki olaraq filmin qəhrəmanlarının milliyyəti arasında fərq qoya bilmədiklərini dərk etdilər.

Bəzən biz ilk başdakı qərəzli mövqelərin əlavə söylərimiz olmadan tədricən konstruktiv müzakirələrə çevrildiyini müşahidə edirdik. Məsələn, Gəncədə universitet müəllimlərindən ibarət auditoriyada qızğın müzakirələr getdi. Onların əksəriyyəti ermənilərlə sülhün mümkün olmadığını təkid edirdi. Orta yaşlı qadın söz alaraq bizi, yəni təşkilatçıları ermənilərə qarşı xeyli tolerant olmaqda günahlandırdı. Buna baxmayaraq o, çıxışına davam edərək bizim az öncə dediklərimizin eynisini təkrar etməyə başladı: "Azərbaycan regionda sülhün olmasında maraqlıdır. Biz iqtisadi sabitliklə yanaşı, siyasi sabitlik haqqında da düşünməliyik". Həmkarlarımla bir-birimizə nəzər saldıqdan sonra ona öz fikirlərini tamamlamaq üçün kifayət qədər vaxt verdik.

Cəlilabad şəhərindəki auditoriyada həm gənclər, həm yaşlılar yer almışdı. Gənc qızlardan biri cidd-cəhdlə hər kəsi vətənpərvərliklə bağlı filmlərin əhəmiyyətinə inandırmağa çalışırdı. Bu məqamda orta məktəbdə çalışan ədəbiyyat müəlliməsi onun sözünə müdaxilə edərək, öz çıxışı ilə hamını susmağa və bir anlıq düşünməyə vadar etdi: "Bu müharibə bizi torpaqlarımızdan və bu bölgədə dostcasına yaşamaq ümidindən məhrum etdi. Bizim kimi ermənilər də əziyyət çəkib. Əgər bölgəni yenidən uçuruma sürükləsək, bu danışıqların heç bir əhəmiyyəti olmayacaq. Hər iki xalq başa düşməlidir ki, bu bölgə siyasətçilərin deyil. Bura bizim xalqlara və bizdən sonra gələcək nəsillərə aiddir. Bir-birimizlə danışmağa başlamasaq, başqaları həmişə bizim əvəzimizə danışacaq".

» BU FILMLƏR BİZƏ BİRLİKDƏ
İŞLƏMƏYİN MÜMKÜN
ÖLDÜGÜNÜ GÖSTƏRDİYİ
ÜÇÜN BÖYÜK ƏHƏMIYYƏTƏ
MƏLİKDİR.

ANAHI T DANIELYAN,
ƏLAQƏLƏNDİRİCİ

ANAHİT DANİELYAN, ƏLAQƏLƏNDİRİCİ (DAĞLIQ QARABAĞ)

“STEPANAKERT MƏTBUAT KLUBU”NUN JURNALISTI

Ən sevimli filmləri: “Qozun möhkəmi” və “8-ci kilometrə”
“Mən bu filmləri çox bəyənirəm”.

Biz bu filmləri Qarabağın demək olar ki, bütün bölgələrində nümayiş etdirdik. Biz öz qarşımıza məqsəd qoymuşduq ki, filmlərin nümayişini ucqar ərazilərdə, həmçinin əsas şəhər və kəndlərdə təşkil edək. Biz seansları müxtəlif yerlərdə – məktəb, incəsənət klubları və kinoteatrlarda təşkil etmişik. Bir dəfə yay düşərgəsində filmləri açıq havada nümayiş etdirdik.

İlk başda bu növ film nümayişlərinin müharibədə birbaşa iştirak etmiş tamaşaçı auditoriyasının kəskin etirazına səbəb olacağını düşündürdük. Amma il yarımından çoxdur ki, biz filmləri nümayiş etdirirdik və bu dövr ərzində insanların əslində həm Azərbaycan, həm də erməni filmlərinə baxmağa marağ göstərdiyini, nümayişdən sonra isə aparılan qızğın müzakirələrə qatılmaqdan zövq aldığını müşahidə etdik.

İlk öncə auditoriyanın növünü və yaş qrupunu nəzərə almaqla göstərəcəyimiz filmi müəyyənləşdirirdik. Biz hər zaman iki tərəfin də filmlərini nümayiş etdirirdik. Seansdan sonra aparılan müzakirələr adətən çox qızğın keçirdi və bir çox hallarda filmin mövzusunda xeyli kənara çıxırdı. Hamı ən mürəkkəb məsələni – Qarabağ münafişəsinin həll yollarını müzakirə etmək istəyirdi. Bu səbədən, bəzən tədbirdən əvvəl planlaşdırdığımız suallar və müzakirə etmək istədiyimiz məqamlar arxa planda qalırdı.

Auditoriyada bəzən filmdəki qəhrəmanlarla eyni taleyi yaşamış tamaşaçılar da olurdu. Belə ki, onlar və ya onların qohumları filmlərdəki qəhrəmanlar kimi həyatda çətin seçimlər etmək məcburiyyətində qalmışdılar. Bu xüsusilə də, qarışıq nikahda olan və ya əsir götürülən insanlara aid idi.

Ümumilikdə, Qarabağ auditoriyası “Kino dialoqları” layihəsinə müsbət münasibət göstərdi. Müzakirələrdə iştirak edənlərin əksəriyyəti hesab edirdi ki, bu filmlərdə qarşı tərəfdə insanların nə düşündüyü, keçmiş və gələcəyə baxışları həqiqətə uyğun şəkildə təsvir edilib. Onlar həmçinin bu filmləri azərbaycanlı tamaşaçılara Qarabağdakı həyatın reallıqlarını göstərmək baxımından əhəmiyyətli hesab edirdilər. Bununla da azərbaycanlı tamaşaçılar deyilənlərin əksinə olaraq Qarabağdakı insanların vəhşi olmadığını, müharibədən sonra burada həyat səviyyəsinin yüksəldiyini, infrastrukturun bərpa olunduğunu görəceklər.

Məsələn, “Düşmənim mənim, dostum mənim” kimi filmlər olduqca qarışıq hissələrin yaranmasına səbəb oldu. Belə ki, müharibə əsir və girovları ilə necə raftar olunduğunu bilmək onlara ağır gəlirdi. Xüsusilə də əvvəllər əsir və girov həyatı yaşayan insanlar bu mövzuda ətraflı danışmaq istəmirdi.

Film münafişənin hər iki tərəfinin bəhs etdiyi hadisələrdən ibarət olmasına baxmayaraq, auditoriya onu bitərəf kimi qəbul etməkdə çətinlik çəkirdi. Onlar narahat idilər ki, azərbaycanlı əsirlərin danışdıqları hadisələr ermənilərin daha təcavüzkar olması barədə təəssürat yaradacaq.

Qarabağın əksər əhalisi öz evlərində Azərbaycan telekanallarına baxa bilər. Bəzi tamaşaçılar qeyd etdi ki, Azərbaycan filmlərindəki bəzi qəhrəmanların dediklərində həmin kanallarda yayımlanan rəsmi müharibə ritorikasını seziyərlər. Onlar narahat idilər ki, bu cür ritorika daimi sülhü daha da əlçatmaz edir.

Bəzən mənə “Kino dialoqları” layihəsinin məqsədi haqqında sual verirlər. Mən bu suala belə cavab verərdim: zənnimcə, bir vaxtlar Qarabağda heç kim bu növ filmlərə baxmağa hazır deyildi. Amma indi vəziyyət dəyişib və insanlar qarşı tərəf haqqında məlumat almağa marağ göstərirlər. Vaxtilə müharibə aparmışıq, amma indi biz bir-birimizlə danışmaq və birlikdə işləmək yollarını tapmalıyıq. Zənnimcə, birlikdə yaşamaqdan danışmaq üçün hələ çox tezdir. Bunun baş verməsindən öncə görülməli çoxlu işlər var. Amma bu filmlər bizə birlikdə işləməyin mümkün olduğunu göstərdiyi üçün böyük əhəmiyyətə malikdir.

3-CÜ HİSSƏ

MƏLUMAT MƏNBƏLƏRİ

» "KİNO DIALOQLARI"
LAYİHƏSİ DAĞLIQ QARABAĞ
MUNAQİŞƏSİNİN TƏRİXİNƏ ADI
İNSANLARIN GÖZÜ İLƏ BİR
BAXIŞDIR.

İZAHLI LÜĞƏT

DE FAKTO / DE YURE

De fakto dövlət: bir sıra dövlətçilik əlamətlərinə malik olmasına baxmayaraq, beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən rəsmən tanınmayan dövlət.

De yure dövlət: digər dövlətlər tərəfindən tanınan və onlarla diplomatik əlaqələr qura bilən dövlət.

AVROPA BİRLİYİNİN XÜSUSİ NÜMAYƏNDƏSİ (EUROPEAN UNION SPECIAL REPRESENTATIVE)

Avropa Birliyi tərəfindən Cənubi Qafqaz kimi xüsusi bölgələr və mövzularla məşğul olmağa səlahiyyət verilən xüsusi nümayəndə.

KEÇİD STATUSU (INTERIM STATUS)

Münaqişənin həll olunması üçün baza prinsipləri üzrə ilkin müqavilənin imzalanması ilə yekun sülh müqaviləsinin imzalanması arasındakı dövr ərzində Dağlıq Qarabağ hökumətinin beynəlxalq səviyyədə tanınmasını nəzərdə tutan status. Bəzi məqamları hələ də müzakirələrin mövzusu olmasına baxmayaraq, bu termini "de fakto" statusundan "de yure" statusuna keçid mərhələsi kimi də qəbul etmək olar.

MƏCBURİ KÖÇKÜNLƏR

Münaqişə nəticəsində öz evlərini tərk etmək məcburiyyətində qalan, lakin ölkənin beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərini keçməyən insanlar nəzərdə tutulur.

LAÇIN DƏHLİZİ

Dağlıq Qarabağı Ermənistanla Laçının ərazisindən keçən dəhliz. Ermənilərin bu dəhlizdən keçməsinə zəmanətin verilməsi ideyası Madrid Prinsipləri çərçivəsində müzakirə olunur.

AZAD EDİLMİŞ ƏRAZİLƏR

Bu termindən adətən erməni mənbələrində istifadə edilir və Ermənistanın nəzarətindəki Dağlıq Qarabağ ətrafında yerləşən ərazilərə aid işlədilir. Onlara bəzən "təhlükəsizlik zonası" və ya "bufer zonası" da deyirlər.

TƏMAS XƏTTİ

Ermənistan və Azərbaycan silahlı qüvvələri arasındakı 160 km uzunluğunda ön cəbhə xətti.

MADRİD PRİNİPLƏRİ

Ermənistan-Azərbaycan arasındakı hazırkı danışıqların bünövrəsini təşkil edən baza prinsipləri və ya ideyalar toplusu. Bu prinsiplər Ermənistan və Azərbaycan xarici işlər nazirləri arasında keçirilmiş çoxsaylı görüşlər - "Praqa Prosesi" nəticəsində formalaşmış və 2007-ci ildən etibarən müxtəlif formalarda müzakirə olunmuşdur. Əsas təkliflər ərazilərin boşaldılması, sülhməramlı qüvvələrin yerləşdirilməsi, məcburi köçkünlərin geri qayıtması, Laçın rayonunda dəhlizin yaradılması və Dağlıq Qarabağın statusu ilə bağlı referendumun keçirilməsindən ibarətdir.

DAĞLIQ QARABAĞ

Əsasən keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin (DQMV) tərkibindəki ərazilərə şamil edilir. Əhalisinin əksəriyyəti yerli ermənilərdən ibarət olan bu muxtar vilayət 1923-cü ildə Azərbaycan Sovet Respublikasının sərhədləri daxilində yaradılıb. 1989-cu ildə Dağlıq Qarabağda 189.000 nəfər (erməni 76.9%, və azərbaycanlı 21.5%) yaşayırdı. Ermənilər Dağlıq Qarabağı orta əsrlərdəki adı ilə Artsax və ya Dağlıq Qarabağ Respublikası (özünü keçmiş DQMV ərazisində suveren hakimiyyət elan

etmiş və ətraf rayonlara qoşunlar vasitəsilə nəzarət edən de fakto dövlət) adlandırırlar. Azərbaycanlılar isə bu ərazini "Dağlıq Qarabağ" adlandırırlar.

AVROPA TƏHLÜKƏSİZLİK VƏ ƏMƏKDAŞLIQ TƏŞKİLATI (ATƏT)

Avropa Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı Minsk qrupu vasitəsilə Qarabağ münaqişəsində vasitəçilik edir. Təşkilatın Ermənistan və Azərbaycan da daxil olmaqla 57 üzvü var. Danışıqlarda vasitəçilikdən savayı ATƏT təmas xəttində monitorinqlər aparır və bəzən də Dağlıq Qarabağ ətrafındakı rayonlara məsələn, məskunlaşdırma məsələsi kimi bir sıra vacib məsələlərlə bağlı fakt araşdırıcı missiyalar göndərir.

MINSK QRUPU

Ermənistan və Azərbaycan prezidentləri arasında aparılan danışıqlarda vasitəçilik üçün yaradılan diplomatik qrup. Minsk qrupuna Fransa, Rusiya və Amerika Birləşmiş Ştatlarının nümayəndələri olan üç həmsədr rəhbərlik edir.

İŞĞAL EDİLMİŞ ƏRAZİLƏR

Bu termindən istifadə edərkən Azərbaycanda Ermənistanın nəzarətində olan Dağlıq Qarabağ və onun ətrafındakı ərazilər nəzərdə tutulur. Beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən bu termin adətən erməni silahlı qüvvələrinin nəzarət etdiyi Dağlıq Qarabağ ətrafındakı ərazilərə aid edilir.

PAKET HƏLL PLANI

1990-cı illərdə Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həll olunması üçün təklif edilən üsullardan biridir. Bu yanaşma status da daxil olmaqla, bütün mühüm problemlərin eyni zamanda həll olunmasını nəzərdə tuturdu.

SÜLHMƏRAMLI QÜVVƏLƏR

Sülh müqaviləsini həyata keçirilmək və ona nəzarət etmək səlahiyyəti verilmiş hərbi, polis və mülki şəxslərə şamil edilir. Sülhməramlı qüvvələrdən istifadə Madrid Prinsipləri çərçivəsində aparılan danışıqlar zamanı təklif olunub.

REFERENDUM

Müəyyən mövzu və ya mövzularla bağlı bütün seçicilərin rəyinin öyrənilməsinə nəzərdə tutan səsvermə prosesidir. Madrid Prinsipləri kontekstində bu termin ərazinin statusu ilə bağlı Dağlıq Qarabağda yaşayan və Dağlıq Qarabağdan olan əhəlinin gələcəkdə mümkün səsverməsinə nəzərdə tutur.

QAÇQIN

Münaqişə nəticəsində öz evini tərk etmək məcburiyyətində qalan və ölkənin beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərindən kənara çıxan şəxs.

ƏRAZİLƏRİN BOŞALDILMASI

Madrid Prinsipləri Dağlıq Qarabağ ətrafındakı ərazilərin boşaldılmasına nəzərdə tutur. Bununla belə, ərazilərin boşaldılma vaxtı və bu prosesin nizamlanması məsələləri danışıqların predmeti kimi qalır.

GERİ QAYITMAQ HÜQUQU

Beynəlxalq hüquqda məcburi köçkünlərin geri dönmək, hazırda yaşadıkları cəmiyyətə inteqrasiya etmək və ya digər yerə köçmək arasında seçim etmək hüququ var. Geri qayıtma hüququ Madrid Prinsiplərində nəzərdə tutulmuşdur.

TƏYİNİ-MÜQƏDDƏRAT

Millətlərin öz siyasi statusunu seçmək hüququnu nəzərdə tutan beynəlxalq

hüquq prinsipidir.

ŞAUMYAN

Dağlıq Qarabağın sərhədləri kənarında yerləşən və ona şimaldan həmsərhəd olan Azərbaycan rayonunun adıdır. Mühəribədən öncə rayon əhalisinin əksəriyyəti ermənilərdən ibarət olmuşdur.

ŞUŞA

Keçmişdə Dağlıq Qarabağın paytaxtı olmuş bu şəhər DQMV ərazisində yeganə şəhər idi ki, münaqişədən öncə azərbaycanlılar orada üstünlük təşkil edirdilər. 1989-cu ildə əhalisi 17.000 nəfərdən ibarət idi. 2005-ci ildə şəhər əhalisinin sayı təxminən 4.300 nəfər təşkil etmişdir və onların əksəriyyəti Bakıdan, eləcə də Azərbaycanın digər rayonlarından məcburi köç etmiş ermənilərdir. Ermənilər bu şəhəri "Şuşı" adlandırırlar.

MƏRHƏLƏLİ HƏLL PLANI

1990-cı illərdə Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həll olunması üçün təklif edilən planlardan biridir. Bu yanaşma status haqqında yekun qərar verməmişdən öncə müxtəlif problemlərin mərhələli şəkildə həll olumasını nəzərdə tuturdu.

STEPANAKERT

Azərbaycanlıların Xankəndi adlandırdıkları qədim kəndin yerində inşa edilən bu şəhər 1923-cü ildən Dağlıq Qarabağın paytaxtıdır.

ƏRAZİ BÜTÖVLÜYÜ

Sərhədlərin güc yolu ilə dəyişdirilməsini tanımayan beynəlxalq hüquq prinsipidir.

TEZ-TEZ VERİLƏN SUALLAR

“Kino dialoqları” layihəsini kim maliyyələşdirir?

“Kino dialoqları” layihəsi bir neçə il ərzində “Böyük Britaniya Münaqişələrin Çözülməsi Fondu”un Böyük Britaniya hökumətindən aldığı qrant hesabına maliyyələşdirilib. 2010-cu ildən sonra layihə “Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması üçün Avropa Tərəfdaşlığı” (EPNK) çərçivəsində Avropa Birliyinin qrantları hesabına maliyyələşdirilib.

“Kino dialoqları” filmlərinin nümayiş hüququna görə ödəniş tələb edirsinizmi?

Xeyr, nə “Kino Dialoqlarının” DVD diskləri, nə də həmin filmlərin nümayiş hüququna görə heç bir ödəniş tələb olunmur. Bununla belə, hazırkı kitabçanın və DVD disklərinin sayı məhduddur.

“Kino dialoqları” layihəsi davam edəcəkmi?

Bəli, layihənin davam etdirilməsi planlaşdırılır. Belə ki, 2011-ci ildə “Kino dialoqları” layihəsi çərçivəsində yeni film çəkildi. Türk, erməni və azərbaycanlı rejissorlar tərəfindən birgə çəkilən bu yeni filmin adı “Sərhədsiz xatirələr” adlanır. Həmin rejissorlardan bəziləri hazırkı kitabçadakı filmlərin müəllifidir. Film haqqında ətraflı məlumatı “Barışıq Resursları”nın internet sahifəsindən (www.c-r.org/MWB) əldə edə bilərsiniz.

Filmlərin mövzusunun kim müəyyən edir?

Filmin mövzusunun bu layihə üçün seçilən gənclərin özləri müəyyən edir. Burada “Barışıq Resursları”nın rolu, sadəcə, prosesi dəstəkləməkdən ibarətdir.

Siz birgə film çəkilişlərinə necə nail olursunuz?

Hər yeni çəkiliş ərəfəsində bütün iştirakçılar kollektiv müzakirələr

aparmaq üçün Gürcüstanda görüşürdü. Onlar qrup şəklində lentə alınacaq hekayələri müəyyən edir, hər tərəfdən filmləri çəkəcək məsul şəxsləri təyin edirdilər. Hər iki tərəfdən olan müəlliflər ilkin plan üzrə razılığa gəlir və lentə alınacaq hekayənin onlara aid olan hissəsini çəkmək üçün öz ölkələrinə qayıdirdılar. Növbəti mərhələdə onlar yenidən Gürcüstanda görüşür, çəkilmiş hissələri izləyir və onları vahid filmə birləşdirmək üçün müzakirələr aparırdılar. Yekun redaktə işləri “İnternyus Azərbaycan” və ya “İnternyus Ermənistan” tərəfindən aparılırdı. Hər siltədə filmlərin yarısı bir tərəfdən, digər yarısı isə o biri tərəfdən redaktə edilirdi.

“Kino dialoqları” filmləri Ermənistan, Azərbaycan və Dağlıq Qarabağın hansı bölgələrində nümayiş olunub?

2010-cu ilin avqust ayından 2011-ci ilin noyabr ayına qədər Avropa Birliyinin dəstəyi ilə “Kino dialoqları” filmləri üçün 90 seansın təşkil edilməsini nəzərdə tutan program hazırlandı. Proqrama uyğun olaraq film nümayişlərinin otuzu Azərbaycanda, otuzu Ermənistanda və otuzu Dağlıq Qarabağda təşkil edildi. Hər seansdan sonra müzakirələr aparıldı. Ermənistan, Azərbaycan və Dağlıq Qarabağın əksər əsas rayon və şəhərlərində 3.200 nəfərdən artıq insan bu filmlərin seanslarına qatılmışdı. Bu haqda daha ətraflı məlumatı Barışıq Resursları təşkilatının veb-saytından əldə edə bilərsiniz.

Ümumilikdə neçə film çəkilib?

Ümumilikdə 35 film çəkilib. Filmlərdən bəzilərinin çəkilişi hələ də davam etməkdədir və ümid edirik ki, “Kino dialoqları”nın növbəti mərhələsində nümayiş olunacaq.

Filmlərə hansı internet sahifədən baxa bilərsiniz?

“Kino dialoqları” filmlərinə “Vimeo”-nın www.vimeo.com/channels/dtf internet sahifəsindən baxa bilərsiniz.

Bu filmlərə dövlət rəsmiləri baxıbmı?

“Kino dialoqları” filmləri Ermənistan və Azərbaycanın xarici işlər nazirliyi və prezident aparatlarının əməkdaşlarına paylanılıb. Bu filmlər, həmçinin Dağlıq Qarabağın rəhbərliyinə də təqdim olunub.

Siz obyektivliyi necə görürsünüz?

Bu layihədə tarazlıq təmin edilibmi?

Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin hər iki tərəfi tarazlığa müxtəlif cür yanaşır və adətən tərəflər onların mövqelərini istədikləri kimi təcəssüm etdirməyən layihələri “tarazlıq” ideyasından istifadə edib tənqid edirlər. “Kino dialoqları” layihəsində biz təkə say baxımından deyil, eyni zamanda keyfiyyət baxımından da tarazlığı qorumağa çalışmışıq. Bu o deməkdir ki, çəkilmiş filmlərin sayı baxımından tarazlığı dəqiq şəkildə qorumaq mümkün olmamışdır. Bununla belə, hər iki tərəfin önəm verdiyi əsas mövzulara diqqətləri müvafiq və mütənasib qaydada cəlb etmək üçün əlimizdən gələni etmişik.

Nə üçün siz xüsusi olaraq Dağlıq Qarabağ erməniləri ilə işləyirsiniz?

Ermənistan və Azərbaycan arasında dialoqun qurulmasına yönəlmiş əksər təşəbbüslərin diqqəti əsasən bu iki ölkədə cəmləşir. Bu da Dağlıq Qarabağ əhalisini bir çox sülhməramlı layihələrdən, o cümlədən rəsmi sülh prosesindən kənar qalmasına səbəb olur. Biz hesab etdik ki, Dağlıq Qarabağ əhalisi sülh prosesində öz sözünü demək üçün platforma tapmalıdır, çünki istənilən yekun sülh müqaviləsinin əldə olunmasında əsas rolu bu əhəli oynayır.

“Kino dialogları” “Barışıq Resursları”nın dəstəklədiyi çoxsaylı layihələrdən biridir. Təşkilatın digər layihələri müxtəlif sosial və demoqrafik qruplara (məsələn, jurnalistlər, siyasətçilər, müxtəlif icmalar, qaçqın və məcburi köçkünlər, Qarabağ azərbaycanlıları və s.) aiddir.

Sadə erməni və azərbaycanlılar aralarındakı münaqişənin həll olunmasına töhfə verə bilərmə?

Adətən Qarabağ münaqişəsinin yalnız Azərbaycan və Ermənistan prezidentlərinin, ya da ətrafdakı dövlətlərin həll edə biləcəyi iddia olunur. Biz isə hesab edirik ki, daimi sülhə yalnız sadə erməni və azərbaycanlıların razılığa gəlməsindən sonra nail olmaq mümkündür, çünki məhz bu razılıq tərəflərin zəruri kompromisə getməsinə imkan verə bilər. Sadə erməni və azərbaycanlılar müxtəlif seçim imkanları haqqında daha məlumatlı olmaqla, o cümlədən öz cəmiyyətləri, məktəbləri, universitetləri və siyasi fəaliyyətlərində münaqişənin sülh yoluyla həll edilməsi söylərini təşviq etməklə, habelə siyasətçilərdən öz bəyanatlarında daha məsuliyyətli və obyektiv olmalarını tələb etməklə münaqişənin sülh yolu ilə həll edilməsinə öz töhfələrini verə bilərlər.

ONLAYN RESURSLAR

“Akkord” jurnalının 17-ci nəşri, “Liderlik imkanlarının hüdudları: Dağlıq Qarabağ sülh prosesində elita və cəmiyyətlərin rolu” (www.c-r.org/our-work/accord/nagorny-karabakh/index.php). 2006-cı ildən “Barışıq Resursları” tərəfindən dərc edilən “Akkord” jurnalının bu nəşri Dağlıq Qarabağ sülh prosesinin müxtəlif aspektlərinə həsr edilmiş qısa məqalələr toplusundan ibarətdir. Jurnal rus (<http://www.c-r.org/our-work/accord/nagorny-karabakh/russian/index.php>), Azərbaycan və erməni dillərində http://www.c-r.org/our-work/accord/nagorny-karabakh/az_arm-contents.php) də dərc edilmişdir.

» www.c-r.org/accord/nagorny-karabakh

Əl-Cəzirə telekanalı: dünyada baş verən hadisələr, o cümlədən Yaxın Şərq və Cənubi Qafqaz haqqında xəbər və məlumatların əldə olunması üçün faydalı resursdur. İnternet sahifəsi:

» www.aljazeera.com

Analyticon: “Stepanakert Mətbuat Klubu” tərəfindən nəşr edilən aylıq jurnal. Jurnal internetdə ingilis və rus dillərində nəşr edilir. İnternet sahifəsi:

» www.theanalyticon.org

BBC: bölgədə, o cümlədən Azərbaycanda baş verən son hadisələr haqqında Azərbaycan dilində xəbərlər yayır. İnternet sahifəsi:

» www.bbcazeri.com

Qafqaz Nəşri (Caucasus Edition):

Qarabağ münaqişəsi, onun həll yollarını təhlil və müzakirə etmək məqsədilə alimlər, mütəxəssislər, siyasi analitiklər,

gənc tədqiqatçılar və bloqerlər üçün forum təmin edən müstəqil onlayn jurnal. İnternet sahifəsi:

» www.caucasusedition.net

Commonspace: Ermənistan-Azərbaycan əlaqələri, o cümlədən Qafqaz bölgəsinin gələcəyi ilə bağlı daha geniş məsələlərin müzakirəsini təşviq edən müstəqil onlayn forum. Bu layihə Arminfo, LINKS və 1news.az xəbər agentlikləri tərəfindən birgə təşkil olunmuşdur. İnternet sahifəsi:

» www.commonspace.eu

Müharibə və Sülh Reportajları İnstitutu (Institute for War and Peace

Reporting): dünyada münaqişələrin həll olunmasına dair müstəqil mövqeləri və etibarlı jurnalizmi dəstəkləyir. İnstitut on ildən artıqdır ki, bütün Qafqaz regionunda araşdırmalar aparır. İnternet sahifəsi:

» www.iwpr.net/programme/caucasus

Beynəlxalq Böhran Qrupu (International Crisis Group): Müntəzəm olaraq Qarabağ münaqişəsi, o cümlədən ümumilikdə Cənubi Qafqaz bölgəsi haqqında analitik hesabatlar və siyasi icmallar nəşr edir. İnternet sahifəsi:

» www.crisisgroup.org

Qarabağ Əlaqə Qrupu (The Karabakh Contact Group):

“Barışıq Resursları” tərəfindən maliyyələşdirilən və Qarabağ münaqişəsi haqqında hesabatlar hazırlayan bir layihədir. QƏQ-in “Dağlıq Qarabağ münaqişəsində məcburi köçkünlük: qayıdış və onun alternativləri” adlı ilk hesabatında

Qarabağ münaqişəsində məcburi köçkünlərin üzləşdiyi problemlər barədə erməni, azərbaycanlı və beynəlxalq ekspertlərin məqalələri dərc edilmişdir. İnternet sahifəsi

» www.c-r.org/NK_IDP

Neytral Zona: adət-ənənə, mədəniyyət, təhsil, sağlamlıq, cəmiyyət, habelə daxili iğtişaşlar, azlıqların hüquqları və digər həssas mövzuları əhatə edən, soisal-mədəni məsələlərə fərqli tərzdə yanaşan erməni və azərbaycanlılar üçün ünsiyyət platformasıdır. İnternet sahifəsi:

» www.imagineutralzone.com

Sülhməramlı Portal (Peacebuilding Portal): ölkələr, regionlar və təşkilatlar üzrə təsnifatlanmış sülhməramlı layihələr barədə məlumat bazasıdır. İnternet sahifəsi

» www.peacebuildingportal.org

Azad Avropa Radiosu / Azadlıq Radiosu: baş verən hadisələr haqqında müntəzəm olaraq ətraflı məlumatlar verir, o cümlədən həm erməni, həm də Azərbaycan dilində yayımlanır və hər iki dildə xəbərlər dərc edir. İnternet sahifələr:

» www.azatutyun.am

» www.azadliq.org

» www.rferl.org

TƏSKİLATLARIN SİYAHISI

Globalizasiya və Regional Əməkdaşlıq

Üzrə Analitik Mərkəz: Digər problemlərlə yanaşı Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair araşdırmalar aparan siyasi tədqiqat institutudur. İnternet səhifəsi:

» www.acgrc.am

Ermənistan Milli və Beynəlxalq

Araşdırmalar Mərkəzi: Dağlıq Qarabağ münaqişəsi və digər diplomatik və regional məsələlər üzrə siyasi araşdırmalar aparan strateji araşdırma mərkəzidir. İnternet səhifəsi:

» www.acnis.am

Dilərə Əliyəvə adına Qadın

Hüquqlarının Müdafiəsi Cəmiyyəti: sülh prosesində iştirak və digər geniş miqyaslı sosial və siyasi məsələlərdə qadınlara dəstək verir. Elektron ünvan: novellajafarova@gmail.com

Helsinki Vətəndaş Assambleyasının

Azərbaycan Milli Komitəsi: Helsinki Vətəndaş Assambleyasının Azərbaycandakı nümayəndəliyidir və 1992-ci ildən münaqişə tərəfləri arasında dialoqun qurulması və insan hüquqlarının müdafiəsi ilə məşğul olur. İnternet səhifəsi:

» www.hca-anc.org

Azərbaycan Məcburi Köçkünlər Birliyi:

məcburi köçkünlərin sülh prosesində iştirakını təşviq edir. Elektron ünvan: kerimli.kerim@gmail.com

Qafqaz Sülhməramlı Təşəbbüslər Mərkəzi (Caucasus Centre of Peace-Making Initiatives – CCPMI):

Ermənistan-Türkiyə, Erməni-Azərbaycan film festivallarının təşkilatçısıdır. Əlaqə: Georgi

Vanyan, vanyanouth@caucasus.com

Qafqaz İnstitutu: Cənubi Qafqazdakı problemlər, o cümlədən Dağlıq Qarabağ münaqişəsi üzrə müzakirə və araşdırmaların aparılmasını təşviq edən elmi-tədqiqat və aspirantura institutudur. İnternet səhifəsi:

» www.caucasusinstitute.org

Vətəndaş Təşəbbüsləri Mərkəzi:

Xankəndidə yerləşən bu qeyri-hökumət təşkilatı itkin və əsir düşmüş insanlar və gender məsələləri ilə məşğul olur. Əlaqə: albert57@mail.ru

“Civilitas” fondu: Ermənistana öz təsirini göstərən beynəlxalq və ölkədaxili məsələlərlə bağlı fəallığı və müzakirələrin aparılmasını dəstəkləyir və Civilnet TV (<http://civilnet.tv/home/>) vasitəsilə proqramlar yayımlayır. İnternet səhifəsi:

» www.civilnet.tv/home/

» www.civilitasfoundation.org/cf/

Böhranın İdarə edilməsi Təşəbbüsü:

münaqişələrin həlli və davamlı sülhün əldə olunması sahəsində fəaliyyət göstərən Finlandiyanın müstəqil qeyri-hökumət təşkilatıdır. İnternet səhifəsi:

» www.cmi.fi

Vətəndaş Cəmiyyəti İnstitutu: İrəvanda yerləşən bu qeyri-hökumət təşkilatı insan hüquqları və demokratiya prinsipləri üzrə tədqiqatlar aparır və materiallar nəşr edir. İnternet səhifəsi:

» www.csi.am

Avrasiya Tərəfdaşlıq Fondu Azərbaycan və Ermənistanda ofisləri fəaliyyət göstərir. Ermənistan və Türkiyə arasında dostluq münasibətlərinin tənzimlənməsi, Ermənistan-Azərbaycan münasibətləri haqqında qərəzsiz məlumatların mediada işıqlandırılması təşəbbüslərini dəstəkləyir.

İnternet səhifəsi:www.epfound.org, www.epfound.am, www.epfound.org/cross-border-programs/armenia-azerbaijan-media-bias.html

» www.epfound.org/cross-border-programs/armenia-azerbaijan-media-bias.html

» www.epfound.org

Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll edilməsi üzrə Avropa

Tərəfdaşlığı: Dağlıq Qarabağ sülh prosesini dəstəkləyən 5 beynəlxalq sülhməramlı qeyri-hökumət təşkilatından (“Barışıq Resursları”, “Böhranın İdarə edilməsi Təşəbbüsü”, “Beynəlxalq Həyəcan”, “Kvinna till Kvinna” və “LINKS”) ibarət və 16 yerli tərəfdaş təşkilatın qatıldığı Avropa vətəndaş cəmiyyəti layihəsidir.

Xarici Siyasət və Təhlükəsizlik Şurası:

Stepanakertdə yerləşən elmi-tədqiqat mərkəzidir. Əlaqə: Masis Mayilian,

» www.facebook.com/MasisMayilian

Həyat Azərbaycanda fəaliyyət göstərən və məcburi köçkünlük məsələləri ilə məşğul olan qeyri-hökumət təşkilatıdır.

» www.hayat.az

Reportyorların Azadlıq və

Təhlükəsizliyi İnstitutu: Azərbaycanda fəaliyyət göstərən bu təşkilat jurnalistlərin hüquqlarının qorunmasına nəzarət edir, zorakılığa məruz qalan jurnalistlərə praktiki dəstək verir, o cümlədən ölkədə mətbuat azadlığını təşviq edir. İnternet səhifəsi:

» www.irfs.az

İnsan Potensialının İnkişafı üzrə

Beynəlxalq Mərkəz: İrəvanda yerləşən bu elmi-tədqiqat mərkəzi Dağlıq Qarabağ münaqişəsi də daxil olmaqla bir sıra problemlər üzrə müzakirələr və tədqiqatlar aparır. İnternet səhifəsi:

» www.ichd.org

“Helsinki Təşəbbüsü-92” Dağlıq

Qarabağ Komitəsi: Dağlıq Qarabağda insan hüquqları, insanların təhlükəsizliyi və vətəndaş cəmiyyətinin inkişafı, o cümlədən Dağlıq Qarabağın qlobalizasiya prosesinə inteqrasiyası ilə məşğul olan sülhməramlı QHT-dir. İnternet səhifəsi:

» www.hca.nk.am

IKV Pax Christi: Hollandiyanın sülh və insan hüquqları üzrə dini təşkilatıdır, münaqişə zonalarında sülh təşəbbüslərinə mənəvi və siyasi dəstəyin sərbəst olunması üzrə fəaliyyət göstərir. 25 ölkədə tərəfdaşları ilə birgə işləyən “IKV Pax Christi” 1992-ci ildən bəri Ermənistan, Azərbaycan və Gürcüstanda, o cümlədən tanınmamış respublikalar – Dağlıq Qarabağ, Cənubi Osetiya, Abxaziyada – dialoqun qurulması, etibarın möhkəmləndirilməsi və insan hüquqlarının müdafiəsinə yönəlmiş tədbirləri dəstəkləyir.

» www.ikvpaxchristi.nl/UK/

“Imagine” Münaqişələrin

Transformasiyası Mərkəzi: Ermənistan və Azərbaycan cəmiyyətləri arasında davamlı və etibarlı sülh üçün bünövrənin qoyulması və əlaqələrin müsbət istiqmətdə davam etdirilməsi ilə məşğul olan müstəqil, qeyri-siyasi təşkilatdır. İnternet səhifəsi:

» www.imaginedialogue.com

Sülh və Demokratiya İnstitutu:

Azərbaycanda insan hüquqları, gender, Qarabağ münaqişəsi və miqrasiya məsələləri üzrə ixtisaslaşan QHT-dir. İnternet səhifəsi:

» www.tt-ipd.info

Beynəlxalq Həyəcan (International

Alert): hərbi münaqişələrdən əziyyət çəkən cəmiyyətlərdə davamlı sülh və təhlükəsizlik üçün bünövrənin qoyulması sahəsində fəaliyyət göstərən müstəqil sülhməramlı təşkilatdır. “Beynəlxalq Həyəcan” vətəndaş cəmiyyəti, sülhsevər insanlar və biznes qurumlarının münaqişə və sülh problemlərinin həlli prosesində iştirakını dəstəkləyir. İnternet səhifəsi:

» www.international-alert.org

Kvinna till Kvinna: münaqişələrin həlli, sülh prosesi və müharibədən sonra aparılan təmir-bərpa işlərində qadınların iştirakını təşviq edən və dəstəkləyən İsveç təşkilatıdır. 2010-cu ildən bəri bu təşkilat erməni və Azərbaycan qadınlarının Qarabağ sülh prosesində daha effektiv iştirak etməsini dəstəkləyir:

» www.kvinnatillkvinna.se/en

LİNKS (Dövlət quruculuğu və Münaqişələr üzrə London İnformasiya Şəbəkəsi): Uzun illərdən bəri bu təşkilat Qafqazda geniş miqyaslı sülhməramlı və siyasi dialoq layihələrinin həyata keçirilməsi ilə məşğul olur. Hal-hazırda, LINKS yeni “Commonspace.eu” internet portalı hazırlamaq üçün “Arminfo” və “1news.az”-la əməkdaşlıq edir (yuxarı bax).

“Sülh Dialoqu”: Ermənistan, Rusiya, Gürcüstan və Almanyanın sülhməramlı fəalları birləşdirən qeyri-hökumət təşkilatıdır, Ermənistanın Vanadzor şəhərində yerləşir. İnternet səhifəsi:

» www.peacedialogue.am

“Region” Təhqiqatçı Jurnalistika

Mərkəzi: İrəvanda yerləşən bu media təşkilatı bir sıra önəmli məsələlər, o cümlədən Dağlıq Qarabağ məsələsi ilə bağlı reportajlar hazırlayır. İnternet səhifəsi:

» www.hetq.am

Saferworld (Təhlükəsiz dünya):

münaqişələrin qarşısının alınması istiqamətində fəaliyyət göstərən beynəlxalq QHT-dir. Təşkilatın Cənubi Qafqazdakı fəaliyyəti müxtəlif icmaların təhlükəsizliyinə xələl gətirə bilən səbəblərin öyrənilməsindən və onları aradan qaldırmaq üçün əlverişli həll yollarının araşdırılmasından ibarətdir. İnternet səhifəsi:

» www.saferworld.org.uk

“Yeni Nəsil” Jurnalistlər Birliyi: Bakıda yerləşən bu təşkilat jurnalistlərin peşəkarlıq səviyyəsinin artırılması ilə məşğul olur, həmçinin müharibə və sülh haqqında reportajların hazırlanması layihələrində iştirak edir. İnternet səhifəsi: Əlaqə: arif@yeninesil.az
» www.yeni-nesil.az

İrəvan Mətbuat Klubu: 1995-ci ildən etibarən önəmli məsələlərin KİV-də işıqlandırılması, erməni və azərbaycanlı jurnalistlər arasında əməkdaşlığın artırılması ilə məşğul olur. İnternet səhifəsi:
» www.ypc.am

» DAVAMLI SÜLHƏ YALNIZ SIRA VI AZƏRBAYCANLILARIN VƏ ERMƏNİLƏRİN RAZILIĞI İLƏ NAİL OLMAQ MÜMKÜNDÜR.

DİSK 1

13 il sonra (9:13)	FİLM 1
Dirçəliş (12:21)	FİLM 2
Biz nə istəyirik (16:28)	FİLM 3
Böcəkyeyənlər (12:19)	FİLM 4

DİSK 2

Qaçqın vətəndaşlığı (20:07)	FİLM 5
Qozun möhkəmi (15:00)	FİLM 6
Həyatın apardıqları (15:45)	FİLM 7
Tələ qapını belə döyür (11:02)	FİLM 8
Qarabağ nağılı (14:58)	FİLM 9

DİSK 3

Spektr (18:52)	FİLM 10
Kəməncə-namə (18:29)	FİLM 11
"Ego" stilində (21:27)	FİLM 12
Salam əleyküm Qafqaz (12:22)	FİLM 13
Çadırdan Şuşa (14:11)	FİLM 14
Download (7:18)	FİLM 15

DİSK 4

Düşmənim mənim, dostum mənim (29:47)	FİLM 16
8-ci kilometrə (15:12)	FİLM 17
Qafqazlı qardaş qızı (17:45)	FİLM 18
Katarsis (20:28)	FİLM 19
Bütün filmlər məhəbbət haqqındadır (12:07)	FİLM 20

» BU LAYİHƏ HƏR İKİ XALQA QARSI TƏRƏFİN İNSANİ KEYFİYYƏTLƏRİNİ GÖRMƏYƏ İMKAN VERİR.

“Kino dialoqları” azərbaycanlı gənclərlə Dağlıq Qarabağda yaşayan erməni gənclərini onları bir-birindən ayıran münaqişə haqqında qısametrajlı filmlər çəkmək məqsədilə bir araya gətirən unikal təşəbbüsdür. Münaqişə bölgəsindəki insanların problemləri, sevinci, kədəri və yumorundan bəhs edən 20 qısametrajlı filmi müstəqil surətdə nümayiş etdirmək və müzakirə etmək üçün bu kitabçada sizə lazım olan bütün məlumatlar verilmişdir.

Tez-tez unudulan, lakin hələ də təhlükəsi sovuşmayan münaqişəni gündəmə gətirməklə, bu filmlər Ermənistan və Azərbaycan arasındakı sülhə maneə törədən bir sıra problemləri işıqlandırır. Münaqişə haqqında birtərəfli məlumatlar almağa öyrəşən Ermənistan və Azərbaycan cəmiyyətlərindəki müxtəlif auditoriyalar üçün “Kino dialoqları” məsələyə fərqli bucaqdan baxmağı təklif edir.

“Barışıq Resursları” zorakılığın qarşısını almaq və sülhü dəstəkləmək məqsədilə münaqişədə olan xalqlarla işləyən müstəqil təşkilatdır. “Barışıq Resursları”nın məsləhət, dəstək və praktiki resurslarına ehtiyac duyulduğu müddətdə təşkilat öz fəaliyyətini davam etdirir. Bundan əlavə, öyrəndiklərimizi hökumətlərə və münaqişənin həlli istiqamətində çalışan digər qurumlara çatdırmaqla dünya miqyasında sülhməramlı siyasət və praktikanın təkmilləşdirilməsinə çalışırıq.

Barışıq Resursları

173 Upper Street
London N1 1RG
Böyük Britaniya

T +44 (0)20 7359 7728

F +44 (0)20 7359 4081

E cr@c-r.org

» www.c-r.org

Bu kitabça Avropa Birliyinin səxavətli yardımı ilə işıq üzü görmüşdür. Bununla belə, kitabçanın məzmunu Avropa Birliyinin mövqeyini əks etdirmir.